

MAAKUNTAJOUKKOJEN HYÖDYNNETTÄVYYS POLIISITOIMINNASSA NORMAALI- JA POIKKEUSOLOISSA

Toimintamalli Lounais-Suomen poliisilaitoksen Varsinais-Suomen alueella.

Poliisin ammattikorkeakoulututkinto

Oskari Kovanen

3/2023

TIIVISTELMÄ

Oskari Kovanen: Maakuntajoukkojen hyödynnettävyys poliisin toiminnassa normaali- ja poikkeusoloissa, Toimintamalli Lounais-Suomen poliisilaitoksen Varsinais-Suomen alueella.

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: ylikomisario Jyrki Lounaskorpi, ylikonstaapeli Nipa Puolamäki

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on nostanut esiin varautumisen merkityksen ja muistuttanut monia, kuinka epävakaa nykyinen turvallisuustilanne on ja kuinka paljon vaikeammin ennakoitavissa sen muutokset ovat.

Kokonaisturvallisuus on tavoitetila, missä yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattu uhkilta. Tämän tilan ylläpitämiseen edellyttää uhkiin varautumista, häiriö- ja poikkeustilojen hallintaa, sekä kyky toipua häiriöistä. Tämä edellyttää esimerkiksi valmiussuunnittelua ja harjoittelua viranomais-ten keskuudessa, johon viranomaisilla on valmiuslain mukaan myös velvollisuus.

Tässä työssä tarkastellaan, miten alueellista maakuntakomppaniaa voitaisiin hyödyntää osana poliisitoimintaa Varsinais-Suomen alueella. Tarkasteluun kuuluu toimivaltuuksien pohtiminen, koulutuksen tarkastelu ja kehityskohteiden pohtiminen.

Opinnäytetyö on rajattu Varsinais-Suomen alueelle, missä toimii Varsinais-Suomen maakuntakomppania ja sijaitsee Lounais-Suomen pääpoliisiasema.

Opinnäytetyössä on tarkasteltu siihen kuuluvaa lainsäädäntöä, valtioneuvoston selontekoja, sekä haastateltu tiedon keräämiseksi henkilöstöä poliisista, puolustusvoimilta ja maakuntakomppaniasta. Työn tulokset osoittavat, että normaalioloissa maakuntakomppanian hyödynnettävyys on erittäin vähäinen ja poikkeusoloissa kattavampi. Lisäksi esille nousee huoli poliisin reservistä.

Sivumäärä: 53

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 3/2023

Avainsanat: paikallisjoukot, maakuntajoukot, maakuntakomppania, kokonaisturvallisuus, varautuminen, virka-apu, toimivalta, Varsinais-Suomi, Lounais-Suomi, puolustusvoimat

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Työn sisältö.....	3
1.2 Aihealueen rajaaminen	4
1.3 Aikaisempi tutkimus	4
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	6
2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	6
2.2 Tutkimuskysymykset.....	6
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	7
3.1 Tutkimusmenetelmät.....	7
3.2 Aineistonkeruu	8
3.3 Haastattelut.....	8
3.4 Osallistujat	9
3.5 Tutkimuksen eettisyys.....	10
3.6 Tutkimuksen haasteet	11
4 LAINSÄÄDÄNTÖ JA SÄÄDÖSPERUSTA.....	11
4.1 Aluevalvontalaki 755/2000	11
4.2 Poliisilaki 872/2011	12
4.3 Laki puolustusvoimista 551/2007	13
4.4 Sotilaan voimankäyttö	14
4.5 Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille (342/2022)	14
4.6 Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, päivitetty 656/2022.....	16
4.7 Valmiuslaki 1552/2011	18
4.8 Asevelvollisuuslaki 1438/2007	19
5 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	19
5.1 Termistöä.....	19
5.2 Maakuntajoukot.....	22
5.2.1 Varsinais-Suomen maakuntakomppania.....	23
5.3 Lounais-Suomen poliisilaitos	23
5.4 Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2021	24
5.5 Valtioneuvoston puolustusselonteko 2021	25
5.6 Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksessa 2022.....	27
5.7 Puolustusvoimien antaman virka-avun nykytila ja kehittäminen 2017.....	28
6 TOTEUTTAMINEN	29
6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja analysointi	29

6.2 Tutkimuslupa-anomus ja haastattelut	30
7 HAASTATTELUT JA NIIDEN TULOKSET	31
7.1 Maakuntajoukot poliisitoiminnassa normaalioloissa	31
7.2 Poikkeusoloissa	32
7.3 Koulutus	34
7.4 Ongelmat	35
7.5 Kehittäminen	37
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
8.1 Millaisiin tilanteisiin ja käyttötarkoituksiin maakuntajoukkojen voidaan hyödyntää poliisitoiminnassa Varsinais-Suomen alueella normaalioloissa?	39
8.2 Miten maakuntajoukkojen käyttämiseen soveltuvat tilanteet eroavat normaaliolojen aikana verrattuna poikkeusoloihin?	41
8.3 Millä tavalla varmistetaan maakuntajoukkojen osaaminen poikkeustilanteessa?.....	42
8.4 Kuinka paljon poliisi voi vaikuttaa maakuntajoukkojen koulutukseen?	42
8.5 Miten Lounais-Suomen poliisin ja maakuntajoukkojen välistä yhteistoimintaa voitaisiin kehittää tulevaisuudessa Varsinais-Suomen alueella?	43
9 POHDINTA	43
9.1 Itsearviointi.....	44
9.2 Jatkotutkimus	45
9.3 Lopuksi:	45
LÄHTEET	46
LIITTEET	50
LIITE 1: SAATEKIRJE HAASTATELTAVILLE	50
LIITE 2: HAASTATTELULOMAKE (POLIISI)	51
LIITE 3: HAASTATTELULOMAKE (PUOLUSTUSVOIMAT).....	52
LIITE 4: HAASTATTELULOMAKE (RESERVILÄINEN).....	53

LYHENTEET

AsevL = Asevelvollisuuslaki 1438/2007

ValmL = Valmiuslaki 1552/2011

MPK = Maanpuolustuskoulutusyhdistys

PKL = Pakkokeinolaki 806/2011

PoIL = Poliisilaki 872/2011

PVL = Laki puolustusvoimista 551/2007

RL = Rikoslaki 39/1889

Virka-apulaki = Laki puolustusvoimien antamasta virka-avusta poliisille 342/2022

1 JOHDANTO

Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on muuttunut rajusti viimeisen parin vuoden aikana, joka on nostanut varautumisen merkityksen uudelle tasolle. Varautumisen tärkeimpiä kulmakiviä on toimiva viranomaisyhteistyö. Kuulun itse Tampereen maakuntakomppaniaan ja olen toiminut poliisi-ammattikorkeakoulun työharjoittelussa Lounais-Suomen poliisilaitoksella. Ajatuksen sain aiheeseen luettuani Aleksin Prosin opinnäytetyön: Maakuntajoukkojen hyödynnettävyys poliisin toiminnassa normaali- ja poikkeusoloissa Pohjanmaan alueella (Prosi 2022). Prosi on rajannut työnsä alueellisesti Pohjanmaalle ja pohti jatkotutkimuksen kannalta, olisiko muidenkin poliisilaitosten alueella toimintatapoja syytä tarkastella (Prosi 2022, 32). Tämän pohjalta työni tarkoitus on tehdä eri alueelta vastaavanlainen työ, joka mahdollistaa alueellisen vertailun esimerkiksi jatkotutkimuksen kannalta. Tarkoitus on myös tarkastella poliisin antamaa koulutusta ja yhteistyön toimivuutta, sekä perehtyä asiaa koskeviin toimivaltuuksiin.

Aihe on hyvinkin ajankohtainen, etenkin Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Se on muokannut Euroopan nykyistä turvallisuustilannetta huomattavasti. Työssä käsitelisin poliisin ja maakuntakomppanian yhteistyötä normaali- ja poikkeusoloissa. Ukrainan sota on saanut esimerkiksi vapaaehtoisten maanpuolustuskurssien suosion kasvuun, joihin voi osallistua kertaamaan sotilaan taitoja. (Nikka 2022).

Koen tärkeäksi tarkastella työssä, että onko yhteistyö toimivaa, onko siinä parannettavaa ja harjoitellaanko sitä riittävästi, mikäli Suomi joutuisi julistamaan poikkeusolot Suomeen kohdistuvan aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen takia. Työssä tulisi osittain salassa pidettävää, mikäli käsitelisin puolustusvoimien varustamiseen, taikka puolustusvoimien/poliisin varautumiseen liittyvää tietoa. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1999/621, 24 § kohta 5 ja 10). Tahdon työn kuitenkin pysyvän julkisena, jotta esimerkiksi reserviläinen voisi tarkastella työtäni.

Normaalioloissa tapahtuvaa toimintaa on myös syytä tarkastella, koska laaja-alaisessa vaikuttamisessa voidaan käyttää sotilaallisia keinoja ja niiden käytöllä voidaan uhkailla ylittämättä kuitenkaan avoimen konfliktin kynnystä. Tällaisessa tilanteessa poikkeusolojen toteaminen vaikeutuu ja puolustajalla on käytössä vain normaaliolojen toimivaltuudet ja resurssit. Maailmalla viimeaikaisissa konflikteissa on havaittavissa edellä mainittuja periaatteita ja toimintatapoja. Täten maakuntajoukkojen käytettävyyttä on syytä tarkastella myös normaalioloissa, eikä vain poikkeusoloissa. (Valtioneuvosto 2021, 17)

Työni olisi suunnattu maanpuolustuksesta kiinnostuneelle reserviläiselle, poliisille ja maakuntajoukkojen kouluttajille, sekä aiheesta muuten kiinnostuneille. Työni hyödyttäisi poliisia, mikäli löytäisin kehitettäviä ongelmakohtia, jolloin niihin voitaisiin keskittyä seuraavissa viranomaisyhteistyö harjoituksissa.

Paikallisjoukot muodostuvat paikallispataljoonista, joiden vastualue on pääsääntöisesti yksi maakunta. Pataljoonissa on useita komppanioita, muun muassa maakuntakomppanioita. (Intti, Puolustusvoimat 2023)

Paikallisjoukot toimivat omalla alueellaan ja niiden tehtäviin kuuluu joukkojen perustaminen, alueiden valvonta, tärkeiden kohteiden suojaaminen, erilaiset taistelutehtävät, muiden joukkojen tukeminen, sekä huolto ja muiden viranomaisten tukeminen. (Maavoimat, Paikallispuolustusharjoitukset 2023)

Olen itse osallistunut osana maakuntakomppaniaa yhteistoimintaharjoitukseen poliisin kanssa. Harjoitus tapahtui kuvainnollisesti normaaliolojen aikana. Virka-apu tehtävänä oli mielestäni hyvin sopiva, mutta ongelmana oli toimivaltuuksien käsittäminen ja voimankäytön säännökset. Osallistuin harjoitukseen itse Pirkanmaan alueella, joten en sitä tässä tutkimuksessa avaa sen tarkemmin.

1.1 Työn sisältö

Tämän opinnäytetyön alussa luvussa 2 käsitellään opinnäytetyön tarkoitusta ja käydään läpi tarkasteltavia tutkimuskysymyksiä. Opinnäytetyössä on keskitytty paikallisesti rajattuun toimintaan ja toimintaa tarkastellaan yleiseltä tasolta.

Luvussa 3 kerrotaan tutkimuksen aineiston keräämisestä ja tutkimukseen osallistuneista henkilöistä, heidän valinnoistansa, sekä tutkimuksen eettisyydestä ja haasteista.

Teoreettiseen viitekehykseen kuuluu tässä työssä poliisin ja puolustusvoimien yhteistyötä ohjaava lainsäädäntö, siihen kuuluvaa käsitteistöä, sekä valtioneuvoston selonteot sisäisen turvallisuuden ja puolustuksen näkökulmasta.

Luvussa 4 on käsitelty tutkimukseen liittyvää lainsäädäntöä, etenkin toimivaltuuksien osalta. Lainsäädäntöä on paljon ja tähän työhön on pyritty avaamaan keskeisimmät lainkohdat.

Luvussa 5 on ensiksi avattu tutkimuksessa käytettävää termistöä, jotta lukija ymmärtäisi, mitä termeillä ja käsitteillä tarkoitetaan. Tämän jälkeen käydään lävitse alueella toimivat tutkimukseen liittyvät viranomaiset ja sen jälkeen on käyty lävitse sisäisen turvallisuuden nykytilaa, sekä siihen vaikuttavia muutosvoimia. Lisäksi luvussa on avattu valtioneuvosto selontekoa Suomen puolustautumisesta ja toimintaympäristön muutoksesta.

Tutkimuksen toteuttamisesta, luotettavuudesta ja analysoinnista on kerrottu luvussa 6.

Luvussa 7 avataan haastatteluissa saatuja vastauksia tutkimuskysymysten pohjalta. Haastatteluissa saatua tietoa on käytetty yhdessä teoreettisen viitekehyksen kanssa tämän opinnäytetyön johtopäätöksissä vastaamaan tutkimuskysymyksiin luvussa 8.

1.2 Aihealueen rajaaminen

Opinnäytetyön maantieteelliseksi alueeksi on rajattu Varsinais-Suomen alue, jossa sijaitsee Lounais-Suomen pääpoliisiasema, jonka vastuualueella toimii Varsinais-Suomen maakuntakomppania. Tutkimuksen lähtökohtana on siis, miten Varsinais-Suomen maakuntakomppaniaa voidaan hyödyntää Lounais-Suomen poliisitoiminnassa.

Tutkimuksessa keskitytään pääsääntöisesti maakuntakomppanian käyttötilanteisiin ja toimivaltuuksiin, sekä pohditaan myös koulutuksen laatua ja kehittämiskohteita.

Suurempi alue laajentaisi työtä merkittävästi. Täten opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten kyseisellä alueella maakuntajoukkoja voidaan hyödyntää ja kuinka yhteistyötä harjoitellaan poliisin näkökulmasta. Tehtäviä tarkastellaan yleisellä tasolla syventymättä tehtävien käytännön toteutukseen.

1.3 Aikaisempi tutkimus

Aikaisempaa tutkimusta poliisin ja puolustusvoimien väliltä on jonkin verran. Maakuntajoukkojen toimintaan keskittyi Viisteensaaren ja Prosin tutkimukset. Muissa tutkimuksissa oli viitteitä maakuntakomppanioista ja niitä olen avannut hieman.

- Viisteensaari, Ilari 2009: Maakuntakomppanian yhteistyö poliisi- ja pelastusviranomaisten kanssa: vahvuudet, haasteet, kehityksen suuntalinjat. Maanpuolustuskorkeakoulu. Kadettikurssi 92. Sotatieteiden maisteriopiskelijan pro gradu -työ.

Viisteensaaren työ on tarkoitettu viranomaiskäyttöön ja se on salattu, joten en avaa sitä tässä opinnäytetyössä.

- Järvi, Pekka 2012: Operaatiokeskukselle parempi virka-apuvalmius. Laurea-ammattikorkeakoulu. Turvallisuusosaamisen koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Pekka Järvi käsittelee työssään puolustusvoimien roolia virka-avussa ja tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten voitaisiin parantaa puolustusvoimien antamaa virka-apua sotilasläänin operaatiokeskuksen antovalmiutta parantamalla. Tutkimuksen mukaan Puolustusvoimat ovat merkittävä

voimavara muille viranomaisille kalustonsa ja osaamisensa vuoksi. Tutkimuksessaan Järvi käsittelee myös hieman maakuntakomppanioita. Järven mukaan osalle maakuntakomppanioiden henkilöstöstä on koulutettu sotilaspoliisitaitoja, sekä suorittaneet järjestyksentralvojan tutkinnon, mikä mahdollistaa heidän käyttönsä järjestyksentralvojoina erilaisissa tilaisuuksissa. (Järvi 2019, 25–26)

- Klaus, Jari 2020: Puolustusvoimien virka-apu poliisille – Asevelvollisen käyttäminen virka-apuna – lainsäädäntö, vastuut ja varautuminen. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Satakunnan ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Jari Klaus on opinnäytetyössään pohtinut puolustusvoimien poliisille antamaa virka-apua, kun virka-apuosasto koostuu asevelvollisista tai reserviläisistä. Klaus on myös selvittänyt työssä asevelvollisten oikeuksia ja velvollisuuksia virka-aputilanteen muuttuessa ennalta arvaamattomasti vaaralliseksi. (Klaus 2020, 2)

Klausin yksi johtopäätöksistä on, että maakuntajoukoille saattaisi olla käyttöä poikkeusolojen aikana, jolloin poliisin omat resurssit loppuisivat tai olisivat täysin riittämättömät. Klaus myös toteaa lainsäädännön osalta, että lainsäädännön perusteella seuraavana ”voimankäyttöportaassa” tulisi puolustusvoimien ammattisotilaat. Maakuntajoukkojen voimankäyttötilanteita tulisi Klausin toteamuksen mukaan välttää ja asevelvollisten estää. (Klaus 2020, 29–32)

- Laine, Toni & Malinen, Anton 2020: Poliisin ja puolustusvoimien välinen virka-apu. Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Toni Laine ja Anton Malinen ovat tarkastelleet opinnäytetyössään poliisin ja puolustusvoimien virka-avun eri muotoja ja turvallisuusympäristöön mukautumista. Opinnäytetyössä on avattu, miten virka-avun antaminen käytännössä tapahtuu molemmilla osapuolilla. Laineen ja Malisen mukaan tärkeimpiä kehityskohteina oli virka-apupyyntö menettelyn selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen, jotta yhteistyö olisi ”helpommin” ja nopeammin käynnistettävissä. (Laine, Malinen 2020, 23)

- Prosi, Aleks 2022: Maakuntajoukkojen hyödynnettävyys poliisin toiminnassa normaali- ja poikkeusoloissa. Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Aleks Prosi on tarkastellut vastaavaa aihetta, rajaten tarkastelunsa alueellisesti Pohjanmaan toimintamalliin. Tämän työn yksi tavoite on mahdollistaa vertailukohde Prosin työlle. Lyhyesti Prosin johtopäätökset olivat osittain samanlaisia, mutta alueellisia eroja oli havaittavissa.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimustyö voidaan määritellä uuden tuottamiseksi tieteen tekemisen piirissä sovittujen yhteisten toimintatapojen ja -sääntöjen ohjaamana. Tutkimuksen tavoitteena on ensisijaisesti tuottaa uutta tietoa. Tuotettu tieto voi johtaa kehitykseen tai innovaatioihin. (Salonen 2013, 10)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia poliisin ja maakuntajoukkojen yhteistyötä Varsinais-Suomen alueella ja tarkastella yhteistyön tasoa, koulutusta ja kehityskohteita poliisitoiminnan kannalta. Tutkimus keskittyy siihen, kuinka poliisitoiminnassa voidaan hyödyntää maakuntajoukkoja normaali- ja poikkeusoloissa. Lisäksi tarkastellaan, kuinka maakuntajoukkoja on näihin tehtäviin koulutettu ja onko koulutuksessa jotain kehitettävää, keskittyen Varsinais-Suomen alueen toimintamalleihin.

Tutkimuksen tarkoituksena on myös luoda vertailukohde aikaisempaan tutkimukseen eri alueella ja mahdollistaa alueellisten erojen vertailu.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen aiheena on selvittää maakuntajoukkojen ja poliisin välistä yhteistyötä osana poliisitoimintaa. Tutkimuksessa asiaa tarkastellaan seuraavien tutkimuskysymyksien kannalta.

1. Millaisiin tilanteisiin ja käyttötarkoituksiin maakuntajoukkojen voidaan hyödyntää poliisitoiminnassa normaalioloissa Varsinais-Suomen alueella?
2. Miten maakuntajoukkojen käyttämiseen soveltuvat tilanteet eroavat normaalioloista verrattuna poikkeusoloihin?
3. Millä tavalla varmistetaan maakuntajoukkojen osaaminen poikkeusoloissa?
4. Kuinka paljon poliisi voi vaikuttaa maakuntajoukkojen koulutukseen?
5. Miten Lounais-Suomen poliisin ja maakuntajoukkojen välistä yhteistoimintaa voitaisiin kehittää tulevaisuudessa Varsinais-Suomen alueella?

Kyseiset kysymykset ohjaavat työtä selvittämään maakuntajoukkojen käytettävyyttä ja yhteistyön harjoittelun muotoja, sekä niiden mahdollista kehittämistä.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön tietoperustana käytän pääsääntöisesti laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä toimii esimerkiksi haastattelut (Hakala 2004, 114). Käytän pääsääntöisenä tietoperustana haastatteluja, mutta myös aiempia tutkimuksia, lainsäädäntöä, valtioneuvoston selontekoja ja opinnäytetöitä.

Työn keskeisempänä teoreettisena viitekehyksenä toimii yhteiskunnan varautumiseen liittyvä käsitteistö ja lainsäädäntö, mikä mahdollistaa poliisin sekä maakuntajoukkojen yhteistyön. Niitä on avattu tarkemmin luvussa 4 ja 5.

Keskeisenä lakina, mikä mahdollistaa paikallisjoukkojen käytettävyyden, toimii laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, jota on viimeksi päivitetty kesällä 2022, sekä laki puolustusvoimien antamasta virka-avusta poliisille.

3.1 Tutkimusmenetelmät

Aluksi pyrin soveltamaan omia tietojani ja muodostamaan laajan yleiskuvan tästä tutkimus- ja kehittämiskohteesta, sekä selvittämään tiedonhankinnalla aikaisempaa tutkimusta Hakalan kirjojen oppien mukaisesti (Hakala 2004, 39.).

Aineistoa voi hankkia kvantitatiivisella taikka kvalitatiivisella menetelmällä eli määrällisellä tai laadullisella menetelmällä. Määrällisistä metodeista yleisin on kyselytutkimus. (Harisalo ym. 2002, 26–28).

Kvantitatiivista eli laadullista tutkimuksessa tietoa voidaan kerätä erilaisilla tiedonkeruumenetelmillä kuten esim. haastattelu, elämäkerrat, kirjeet, havainnointi, päiväkirjat taikka erilaisten kulttuurituotteiden hyödyntämisellä. Näille ominaista ovat suhteellisen pienet aineistokoot. (Saaranen ym. 2006)

Tässä työssä tullaan keräämään tietoa kvalitatiivisella menetelmällä, pääsääntöisesti haastattelemalla, jotta tutkimus olisi mahdollisimman vertailukelpoinen aiemman tutkimuksen kanssa ja mahdollistetaan tarkentavien kysymyksien kysyminen.

Haastatteluiden jälkeen saatuun aineistoon perehdytään ja kertynyttä aineistoa verrataan aikaisempaan tutkimukseen. Lopuksi rakennetaan vielä johtopäätökset ja vastaukset aiemmin määritettyihin tutkimuskysymyksiin.

Empiirisessä tutkimuksessa metodit ovat tutkijan työssä aina keskeisessä asemassa. Mitään metodia ei tulisi kuitenkaan valita pohtimatta sen soveltuvuutta kyseisen ongelman ratkaisuun. Menetelmä valintoja tehtäessä joudutaan ratkaisujen perusteena käyttämään sellaisia kriteerejä kuin tehokkuus, taloudellisuus, tarkkuus ja luotettavuus. (Hirsjärvi, Hurme 2015, 35)

Tämän perusteella olen valinnut haastatella osallistujia osittain sähköpostin välityksellä ja osittain henkilökohtaisesti. Sähköposti haastattelut toteutetaan poliisin sähköpostijärjestelmän kautta. Tämä metodi mahdollistaa useamman haastattelun, on tutkijalle taloudellinen, sekä antaa haastateltavalle aikaa miettiä vastaustaan.

3.2 Aineistonkeruu

Tämän opinnäytetyön keskeisin aineistonkeruumuoto on teemahaastattelut. Teemahaastatteluille on ominaista, että haastateltava henkilö on ollut osallisena yhteistoiminnassa ja kokenut sen toiminnan. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, sillä haastattelun aihepiirit ja teema-alueet ovat kaikille samat. (Hirsjärvi, Hurme. 2015, 47–48)

Haastateltavat ovat henkilöitä jotka ovat osallistuneet viranomaisyhteistyö harjoituksiin tai vastaavat niiden koulutuksesta. Haastatteluissa pyritään saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. Kysymyksen on muotoiltu hieman erilaisiksi riippuen haastateltavan edustamasta roolista.

3.3 Haastattelut

Haastatteluihin valitsin kolme poliisin, kaksi puolustusvoimien edustajaa, sekä yhden reserviläisten edustajan. Heitä haastattelen yhteistyön, kokemuksen, harjoittelun, koulutuksen näkökulmista normaali- ja poikkeusoloissa. Kysymykset on muotoiltu erilaisiksi riippuen haastateltavan asemasta ja edustamastaan organisaatiosta.

Haastateltavat henkilöt valittiin osittain syksyn paikallispuolustusharjoitukseen osallistuneista ja osittain työtehtäviensä perusteella.

Tutkimusaineistoa on hankittu tässä opinnäytetyössä kuudella haastattelulla. Haastateltavat ovat poliiseja, puolustusvoimien henkilökuntaa tai reserviläisiä.

Tutkimus perustuu aikaisempaan vastaavaan tutkimukseen ja tarkoituksena on luoda myös vertailu materiaalia. Aihealueesta olemassa oleva kirjallisuus ei yksinään riitä tutkimusaineistoksi ja tutkittujen asioiden kuvaamiseksi. Täten teemahaastattelut ovat välttämättömiä uuden tiedon keräämiseksi, sillä tutkittavana olevista aihealueista ei ole käsiteltävältä alueelta aikaisempaa tutkimustietoa.

3.4 Osallistujat

Opinnäytetyössä kerättiin materiaalia teemahaastatteluilla, joihin valittiin henkilöitä poliisin, puolustusvoimien ja maakuntajoukkoihin kuuluvilta edustajia. Edustajat valinnasta on kerrottu kappaleissa 3.2 ja 3.3. Edustajat nimetään kirjaimilla A, B, C, D, E, F.

Poliisin henkilöstöä kysyttiin osaksi tutkimusta yhteistyössä harjoituksen poliisitoiminnasta vastaavan henkilön kanssa.

Haastateltava A työskentelee ylikomisariona Lounais-Suomen poliisilaitoksella ja toiminut esimerkiksi yleisjohtajana. A:n työtehtäviin kuuluu nykyisin puolustusvoimien ja poliisilaitoksen välinen yhteistoiminnan koordinointi. Haastattelu tapahtui henkilökohtaisesti.

Haastateltava B, komisario, on työskennellyt Lounais-Suomen poliisilaitoksella erityistoimintayksikön johtajana kymmenen vuoden ajan. B työskentelee puolet työajastaan myös yleisjohtotehtävien parissa. B on osallistunut Puolustusvoimien paikallispuolustusharjoituksiin, maakuntajoukkojen kouluttamiseen, VOS yhteiskoulutukseen, sekä VEH-harjoituksiin ja omaa kokemusta myös sotilaallisesta kriisinhallinnasta. Haastattelu tapahtui henkilökohtaisesti.

Haastateltava C toimii ylikonstaapelina Lounais-Suomen poliisin suunnitteluyksikössä operatiivisen suunnittelun vastuuhenkilönä ja on osallistunut paikallispuolustusharjoituksiin, koordinoitunut poliisitoimintaa niissä ja on suunnitellut syksyn 2022 paikallispuolustusharjoitukseen case harjoitteita, sekä toiminut erotuomarina niissä. Haastattelu tapahtui puhelimen välityksellä.

Haastateltava D edustaa puolustusvoimia ja toimii osastoiesiupseeri Lounais-Suomen aluetoimistolla, sekä on toiminut harjoituksissa kouluttajana maakuntakomppanialle noin vuoden verran. Haastattelu tapahtui sähköpostilla.

Haastateltava E edustaa puolustusvoimia ja on eläkkeelle 2021 jäänyt everstiluutnantti 40 vuoden mittaisella virkaiällä. Henkilö E on toiminut viimeisessä tehtävässään Lounais-Suomen aluetoimiston päällikkönä 4 vuoden ajan. Nykyään henkilö E toimii Varsinais-Suomen Reservipiirien toimistossa. Haastattelu tapahtui sähköpostilla.

Haastateltava F on maakuntajoukkoihin kuuluvana reserviläinen. F on liittynyt Varsinais-Suomen Maakuntakomppaniaan vuonna 2012. F:n nykyinen sijoitus on maakuntakomppanian valmiusjoukkueen varajohtajana. F on osallistunut harjoituksiin, joissa poliisin kanssa on harjoiteltu kadonneen henkilön etsintää, etsintää ja kiinniottoa, liikenteenohjausta, sekä kohteiden haltuunottoa ja suojaamista. Haastattelu tapahtui sähköpostilla.

3.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkijalla on eettinen velvoite esittää tietoa, joka on niin varmaa ja todenmukaista kuin vain on mahdollista. Haastattelujen raporteissa on huomioitava luottamuksellisuus, sekä seuraukset, joita julkaistulla työllä voi olla haastateltavalla tai hänen edustamalleen organisaatiolle. Tutkijan tulee saada haastateltavan suostumus, taata luottamuksellisuus ja harkita haastateltavalla aiheutuvia mahdollisia seuraamuksia. Hirsjärvi ja Hurme mainitsee tärkeimmiksi periaatteiksi ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa informointiin perustuvan suostumuksen, luottamuksellisuuden, seurauksien ennakoimisen ja yksityisyyden. (Hirsjärvi, Hurme 2015, 19–20)

Tutkimus toteutetaan teemahaastattelu -tutkimuksena. Jokaista tutkimukseen osallistujaa kohdellaan samalla tavalla ja kunnioittavasti. Tutkimus kuuluu *tutkimusluvat Poliisiammattikorkeakoulussa* annetun ohjeen piiriin, joten tutkimuslupaa edellytetään. Opinnäytetyötä varten tutkijat hakevat Poliisiammattikorkeakoululta tutkimuslupaa poliisin henkilöstölle tehtäviin haastattelu- ja kyselytutkimuksiin. Työssäni tarvittiin poliisin tehtäviä koskevia tietoja ja tutkimukseni edellytti poliisin tukea ja resursseja haastatteluiden osalta. (Poliisi 2022)

Teemahaastatteluiden toteuttamista varten anottiin tutkimuslupa Poliisiammattikorkeakoulusta. Kaikki lomakehaastatteluista kertyneet tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eikä mitään yksilöitävissä olevaa epäsuoraa tietoa luovuteta tutkimusryhmän ulkopuoliseen käyttöön. Teemahaastatteluissa ei kysytä mitään henkilöä yksilöiviä tietoja. Haastateltavia esitellään yleisellä tasolla, mutta heihin viitataan kirjaimilla. Tutkimusaineisto tallennetaan sähköisesti ja manuaalisesti. Tutkimusaineisto säilytetään lukitussa turvakaapissa ja sähköinen aineisto salasanoin suojattuna. Tutkimuksen päätyttyä ja kun sen tulokset on osoitettu oikeellisiksi, tutkimusaineisto hävitetään. Tutkimusaineisto hävitetään poliisiammattikorkeakoulun hävityskuormassa. (Tutkimusluvat Poliisiammattikorkeakoulussa 2020)

Työssäni tarvittiin puolustusvoimien tehtäviä koskevia tietoja ja tutkimukseni edellytti puolustusvoimien henkilöstön tukea ja resursseja haastatteluiden toteuttamiseksi, joten myös puolustusvoimilta haettiin tutkimuslupaa.

Tätä tutkimusta varten on myönnetty tutkimuslupa Puolustusvoimilta ja Poliisiammattikorkeakoululta.

3.6 Tutkimuksen haasteet

Tutkimukselle haasteellista on, että kaikkea tarvittavaa tietoa ei löydy avoimista lähteistä. Täten tietoa pitää hakea haastattelemalla henkilöitä keillä on kokemusta asiasta ja ovat asian parissa toimineet tai työskennelleet. Haastatteluiden haasteina on myös tutkijan kokemattomuus haastatteluista ja litterointiin kuuluva aika.

Kustannukset ovat myös haasteellisia, sillä haastateltavat sijaitsevat eri poliisiasemalla. Myös aikataulut tulevat tuomaan omat haasteensa vuorotyön takia, sekä haastateltavien omien aikataulujen myötä. Haastatteluiden analysoinnin koen myös haasteelliseksi, koska sellaisesta ei ole aiempaa kokemusta. Todennäköisesti haastatteluiden litterointi tulee olemaan myös hidasta. (Hirsjärvi, Hurme 2015, 35)

4 LAINSÄÄDÄNTÖ JA SÄÄDÖSPERUSTA

Ennen yhteisteistointia, virka-avun pyytämistä tai antamista, on ymmärrettävä mitkä tehtävät kuuluvat poliisille, mitkä sotilasviranomaiselle ja minkälaista virka-apua poliisi voi mahdollisesti saada puolustusvoimien alaisuuteen kuuluvilta maakuntajoukoilta, sekä ymmärtää minkälaisia voimakeinoja maakuntajoukoilla on käytettävissä. Tämän opinnäytetyön aihetta käsittelevää lainsäädäntöä on paljon ja kokonaisuuden hahmottaminen on mielestäni vaikeaa. Opinnäytetyössä on yritetty keskittyä olennaisiin lainsäädännön kohtiin. Esimerkiksi puolustustilalakia (1089/1991) en ole avannut opinnäytetyössä, mutta siitä on huomioitavaa, että puolustustilalaki voi olla voimassa osassa maata, mutta osassa ei.

4.1 Aluevalvontalaki 755/2000

Aluevalvontalain (755/2000) 6. luvun 23 §:n mukaan aluevalvontaviranomaisia ovat sotilas-, rajavartio-, poliisi- ja tulliviranomaiset sekä niiden aluevalvontaan määrätty virkamiehet. Aluevalvontalaki liittyy olennaisesti myös tämän tutkimuksen aihepiiriin ja viranomaisyhteistyöhön osana alueellisen koskemattomuuden valvontaa.

Sotilasviranomaisten tehtävänä on lain mukaan huolehtia aluevalvonnan toimeenpanosta sekä aluevalvontaviranomaisten yhteistoiminnasta. Rajavartiolaitos huolehtii aluevalvonnasta valtakunnan rajoilla sekä siellä, minne sen toiminta rajavartiolain (578/2005) 4 §:n mukaan kohdentuu. (Aluevalvontalaki 6:24)

Muut aluevalvontaviranomaiset kuten esimerkiksi poliisi suorittaa aluevalvontaan varsinaisten tehtäviensä yhteydessä. Niiden on ilmoitettava sotilas- tai rajavartioviranomaiselle aluerikkomuksesta

ja alueloukkauksesta taikka aluerikkomuksen tai alueloukkauksen uhasta sekä ryhdyttävä käytettävissä olevin keinoin toimenpiteisiin aluerikkomuksen ja alueloukkauksen estämiseksi. (Aluevalvontalaki 6:24)

Edellä mainitun mukaan, vaikka poliisi ei ole sotaa käyvä viranomainen, voi poliisi joutua aloittamaan ensimmäiset toimet aluerikkomuksen estämiseksi.

Aluerikkomuksen ja alueloukkauksiin liittyvän esitutkinnan toimittaa lain mukaan poliisi taikka Rajavartiolaitos. (Aluevalvontalaki 6:35)

4.2 Poliisilaki 872/2011

Poliisin tehtävä on poliisilain (872/2011) 1. luvun 1 §:n mukaisesti:

- 1) oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen,
- 2) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen,
- 3) kansallisen turvallisuuden suojaaminen sekä
- 4) rikosten ennalta ehkäiseminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Näiden lisäksi poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä, sekä poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetty tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. (PoL 1:1)

1 luvun mainitusta yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa on säädetty tarkemmin poliisilain luvussa 9. Poliisilain 9. luvun 1 §:n mukaan poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle, jos niin erikseen on säädetty. Lisäksi poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. Poliisi voi myös tietyissä tapauksissa antaa virka-apua yksityiselle henkilölle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen. (PoL 9:1)

Poliisi voi myös käyttää apunaan vapaaehtoisjärjestöjä, taikka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 3 luvussa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistystä (MPK) ja sen palveluksessa olevia henkilöitä apunaan etsintä- ja muissa avustustehtävissä, joihin ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä. Päätöksen vapaaehtoisjärjestön käyttämisestä tekee etsintää johtava poliisimies ja muussa avustustehtävissä päällystöön kuuluva poliisimies. (PoL 9:4 ja Rantaeskola ym. 2014, 213)

4.3 Laki puolustusvoimista 551/2007

Puolustusvoimien tehtävät puolustusvoimille annetun lain (551/2007) 1 luvun 2 §:n mukaisesti ovat:

- 1) Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluvat:
  - a) maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen;
  - b) kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen;
  - c) sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen;
- 2) muiden viranomaisten tukeminen, johon kuuluvat:
  - a) virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten ja muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi;
  - b) pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja;
- 3) osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun, aluevalvontayhteistyöhön tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen ja kansainväliseen toimintaan;
- 4) osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

Lain 2 luvun 10 §:n mukaan sotilaalla tarkoitetaan

- 1) puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimien virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättynä sotilastehtävään;
- 2) asevelvollisuuttaan aseellisena tai aseettomana suorittavaa tai asevelvollisuuslain (1438/2007) 79 §:ssä tarkoitetussa palveluksessa olevaa sekä naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa;
  - a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 18 §:ssä tarkoitettua Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa; sekä
- 3) puolustusvoimissa sotilasvirkaan koulutettavaa oppilasta;

on poliisimiehen johdolla ja ohjauksessa oikeus suorittaa virka-aputehtävään liittyviä toimenpiteitä sekä käyttää voimakeinoja noudattaen, mitä Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetussa laissa, jossa on tarkemmin avattu virka-avun lainsäädäntöä. (PVL 2:10)

4.4 Sotilaan voimankäyttö

Sotilaan voimankäytöstä ja toimivallasta on säädetty Puolustusvoimista annetun lain (Laki puolustusvoimista 551/2007) 2 luvussa. Tähän kappaleeseen olen poiminut lain kohdat, mitkä ovat mielestäni keskeisimpiä maakuntakomppanialle edellä mainitusta laista. Lisäksi maakuntakomppaniassa palvelevia koskee myös yleinen kiinniotto-oikeus ja hätävarjelu, joista on säädetty pakkokeinolaissa (PKL 806/2011) ja rikoslaissa (RL39/1889).

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus poistaa henkilö puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalta alueelta ja 15 §:ssä tarkoitettulta alueelta (puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa), jos on ilmeistä, ettei poistettavalla ole oikeutta oleskella alueella ja edellä mainittu virkamies on kehottanut häntä poistumaan. Virkamiehellä on oikeus poistaa myös alueella luvallisesti oleva henkilö, jos tämä häiritsee tai vaarantaa toisten tai itsensä turvallisuuden. Lisäksi virkamiehellä on tehtävässään oikeus saada tietää alueella oleskelevan tai liikkuvan henkilön nimi, henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika, kansalaisuus ja passitiedot. (PVL 2:19)

Rikoslain 45 luvun 27 §:ssä tarkoitettulla sotilaalla, joka suorittaa vartio- tai päivystystehtävää on vastarintaa kohdatessa oikeus käyttää vastarinnan murtamiseksi sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon joukon tai vartioitavan kohteen tai alueen turvallisuus, virka- tai palvelustehtävän laatu ja vastarinnan vaarallisuus. Näillä edellytyksillä vartiomiehellä on oikeus voimakeinojen käyttöön myös silloin, kun joku hänen pysähtymiskäskystään huolimatta lähestyy vartioitavaa kohdetta tai aluetta, jonne tuleminen on kielletty. Voimakeinoja on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka kuin se on välttämättä tarpeen laissa säädetyn virka-tehtävän suorittamiseksi. (PVL 2:23.1)

Lisäksi sotilaalla on virantoimituksessa oikeus hätävarjeluun. Hätävarjelutilanteessa sotilas toimii virkavastuulla. (PVL 2:23.2)

4.5 Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille (342/2022)

Tämän lain osilta on huomioitavaa, että laki on päivitetty vuonna 2022, joten aikaisemmissa töissä ei ole voitu huomioida tämän lain uudistuksia. Tämän opinnäytetyön tarkoitus ei ole kuitenkaan tarkastella lain muutoksia ja niiden vaikutuksia.

Puolustusvoimien on annettava virka-apua poliisille virka-apulain 342/2022 1. luvun 2 §:n mukaan

- 1) henkilön etsimiseksi ja kiinniottamiseksi;
- 2) paikan tai alueen eristämiseksi tai tutkimiseksi sekä paikkaan, alueelle, rakennukseen, tilaan tai kulkuneuvon pääsemiseksi;
- 3) liikenteen ohjaamiseksi;
- 4) henkilöiden ja omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi;
- 5) räjähteiden raivaamiseksi; sekä
- 6) suuren tapahtuman tai yleisötilaisuuden suojaamiseksi;
- 7) kulkuneuvon, aluksen, ilma-aluksen tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi tai sen pysäyttämiseksi;
- 8) kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi;
- 9) ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavan rikoksen estämiseksi ja keskeyttämiseksi; sekä
- 10) kaluston, välineistön, tilojen tai Puolustusvoimien asiantuntija-avun luovuttamiseksi tilapäisesti poliisin käyttöön.

Lain mukaan virka-apua annetaan vain, kun poliisin omat voimavarat ovat riittämättömiä taikka tehtävässä tarvitaan poliisilta puuttuvaa erikoisosaamista tai kalustoa.

Virka-apua pyytää pääsääntöisesti Poliisihallitus, kiireellisissä tapauksissa virka-apua voi myös pyytää valtakunnallisen tai paikallisen yksikön poliisipäällikkö taikka asianomaisen poliisiyksikön tai -alueen johtovalmiudessa oleva päällystöön kuuluva poliisimies. Virka-avun antamisesta puolestaan päättää maavoimien, merivoimien tai ilmavoimien esikunta. Kiireellisessä tapauksessa virka-avun antamisesta voi päättää varuskunnan päällikkö, joukko-osaston komentaja tai sotilaslaitoksen päällikkö. (Virka-apulaki 2:7)

Puolustusvoimat määrää virka-aputehtävään palveluksessaan olevia henkilöitä ja vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007) tarkoitettuja sitoumuksen antaneita henkilöitä (esitely kohdassa 4.6). Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuja sitoumuksen antaneita henkilöitä voidaan kuitenkin käyttää vain muissa kuin ampuma-aseen käyttöä sisältävissä tai 8 ja 9 §:ssä tarkoitetuissa virka-aputehtävissä, eli sitoutuneita ei voida käyttää vaativissa virka-aputehtävissä. (Virka-apulaki 3:11)

Laissa määritellään vielä erikseen vaativa virka-apu. Vaativissa virka-apu tehtävissä voidaan käyttää henkilökohtaisen aseistuksen lisäksi voimakkaampaa aseistusta poliisitehtävän suorittamiseksi. Tämän edellytyksenä on, että saatujen tietojen perusteella on perusteltua olettaa suuren ihmismäärän hengen ja terveyden olevan vaarassa. (Virka-apulaki 8 §)

Huomioitavaa on myös, että lain mukaan poliisimiehen johdolla ja ohjauksessa tapahtuvaa voimakeinojen käyttämistä on säädelty erikseen ammattisotilaille ja muulle kuin ammattisotilaalle seuraavasti:

Virka-apuosastoon kuuluvalla ammattisotilaalla, joka suorittaa virka-aputehtävää, on oikeus poliisimiehen johdolla ja ohjauksessa sellaisten virka-aputehtävän suorittamiseksi tarpeellisten voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies hänet toimivaltansa nojalla valtuuttaa. (Virka-apulaki 3:13.2)

Virka-apuosastoon kuuluvalla muulla kuin ammattisotilaalla on oikeus poliisimiehen johdolla ja ohjauksessa sellaisten muiden kuin ampuma-aseen käyttöä sisältävien voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies hänet valtuuttaa tilanteessa, jossa se on välttämätöntä erittäin tärkeän ja kiireellisen virka-aputehtävän suorittamiseksi. (Virka-apulaki 3:13.3)

Hallituksen esityksen 106/2021 mukaan tämä tarkoittaa seuraavaa:

13 pykälän 3. momentissa tarkoitettuja virka-apuosastolaisia ei kuitenkaan voitaisi missään voimankäyttötilanteessa valtuuttaa ampuma-aseen käyttöön. Tämä ei kuitenkaan rajaisi henkilöltä pois oikeutta rikoslain 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettuun hätävarjelun käyttöön.

Lähtökohtaisesti pykälässä edellytetty vaatimus voimakeinojen käytöstä poliisin johdolla ja ohjauksessa toteutuu virka-aputilanteissa siten, että poliisimies on läsnä tapahtumapaikalla yhdessä virka-apuosaston kanssa ja voi konkreettisesti välittää operaation johdon käskyt virka-apuosastoon kuuluville. Tällaisessa tilanteessa poliisin johtaminen toteutuu operaation johdon (johto 1) voimankäyttöohjeistuksen kautta ja ohjaaminen siten, että tilanteessa virka-apuosaston luona läsnä oleva poliisimies välittää toimintakäskyt ja muutoinkin tarkkailee tilannetta ja toimintaa. Ainoastaan poikkeuksellisessa tilanteessa poliisin johtaminen ja ohjaus voisi tapahtua ilman poliisimiehen fyysistä läsnäoloa virka-apuosaston vierellä tilanteessa. Tällöin yhteys poliisin ja voimaa käyttävän virka-apuosaston välillä voitaisiin toteuttaa viestivälinein etäyhteydellä. (HE 106/2021, 67)

Maakuntakomppaniaan kuuluva henkilöstö ei koostu ammattisotilaista, vaan ovat vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuja sitoumuksen antaneita henkilöitä.

4.6 Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 556/2007, päivitetty 656/2022

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) mukaisesti maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) on julkisoikeudellinen yhdistys, joka järjestää vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta ja toimii jäsenyhdistyksiensä yhteistyöjärjestönä. MPK:n tarkoituksena on maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen ja valistuksen keinoin. Yhdistyksellä voi olla valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisen tason yksiköitä. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, 6 §)

MPK:n julkisena hallintotehtävänä on:

- 1) järjestää 4 a–4 c luvussa tarkoitettua koulutusta ja toimintaa sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tiedotusta ja valistusta;
- 2) kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja järjestää siihen liittyvää sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ja tutustumistoimintaa;
- 3) ohjata, tukea ja sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutusta;
- 4) kehittää 4 b luvussa tarkoitetulla toiminnalla nuorten mahdollisuuksia tutustua maanpuolustukseen. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, 7 §)

Puolustusvoimat voi käyttää sitoumuksen antaneita henkilöitä puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) tarkoitettuihin pelastustehtäviin sekä annettaessa virka-apua poliisille Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain (342/2022) mukaan. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, 23 §)

Virka-apuosaston johtajana toimii puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö. Sitoumuksen antaneita henkilöitä ei kuitenkaan saa käyttää Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 8 ja 9 §:ssä eli vaativissa virka-aputehtävissä, eikä ampuma-aseen käyttöä sisältävissä tehtävissä. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, 23 §)

Puolustusvoimat ja asianomainen muu viranomainen voivat sopia MPK:n ja sen jäsenjärjestöjen kanssa niiden jäsenille suunnatusta varautumistoiminnasta. Siihen liittyen järjestöjen jäseniä voidaan tarvittaessa kutsua avustamaan viranomaisia näissä tehtävissä. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, 26 §)

Suomen kansalainen voi antaa Puolustusvoimille kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän osallistuu Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin määräajan, vähintään kaksi ja enintään kuusi vuotta kerrallaan. MPK:n koulutus- ja tukitehtäviin sekä MPK:n jäsenjärjestön tehtävään sitoutuva antaa sitoumuksen MPK:lle. Sitoumuksen tekijän on oltava vähintään 18-vuotias. Puolustusvoimien tehtäviin voi sitoutua enintään 60 vuotta täyttänyt henkilö. Maakuntajoukoissa suurin osa reserviläisistä on sitoutuneita. (Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, 28 §)

4.7 Valmiuslaki 1552/2011

Valmiuslain (1552/2011) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on poikkeusoloissa suojata väestöä, sekä turvata väestön toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Edellä mainittujen toteutuminen vaatii yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämistä, joista on kerrottu lisää kappaleessa 5.1. Valmiuslain käyttöön voi tapahtua osittain tai alueellisestikin, riippuen tehtävästä käyttöönottoasetuksesta.

Valmiuslain mukaan poikkeusoloja ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila,
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista,
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat,
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila, sekä
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.
- 6) sellainen
  - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
  - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
  - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
  - d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
  - e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
  - f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
  - g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen

kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia. (ValmiusL, 3 §)

Valmiuslain 3 luvun mukaan viranomaisilla on velvollisuus varautua poikkeusoloihin valmiussuunnitelmissa, toiminnan etukäteisvalmisteluilla ja muilla tarpeellisilla toimenpiteillä. Viranomaisten tulee varmistua tehtäviensä mahdollisimman hyvästä suorittamisesta myös poikkeusolojen aikana. (ValmiusL, 12 §)

4.8 Asevelvollisuuslaki 1438/2007

Asevelvollisuuslain (1438) mukaan kertausharjoituksiin voidaan kutsua reserviin kuuluva asevelvollinen. Määräys osallistua kertausharjoitukseen on lähetettävä vähintään kolme kuukautta ennen kertausharjoituksen alkamista. Tästä voidaan tosin poiketa asevelvollisen suostumuksella, sekä Suomen turvallisuusympäristössä välttämättömän tarpeen sitä edellyttäessä. (AseVL, 32 §)

Huomioitavaa on myös, että asevelvolliset eivät saa asevelvollisuuslain 78 §:n mukaan osallistua vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen, räjähteiden raivaamiseen, aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin eikä muihin 1–3 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.

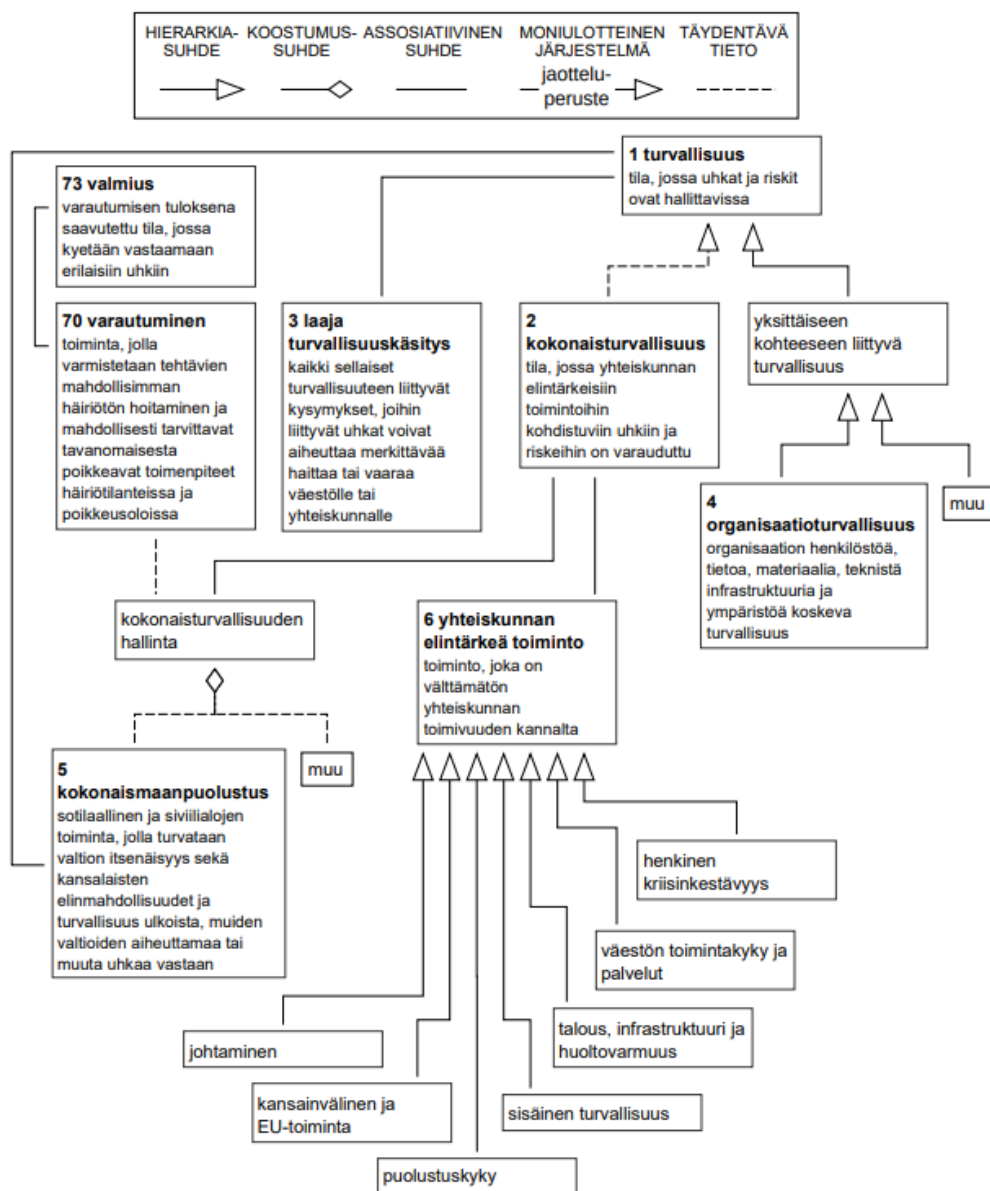
5 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

5.1 Termistöä

Turvallisuuskomitea on valtioneuvostoa ja ministeriöitä avustava taho laajoissa kokonaisturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Turvallisuuskomitea seuraa aktiivisesti Suomen turvallisuusympäristöä, sen muutoksia ja yhteiskunnan kehitystä, sekä yhteensovittaa kokonaisturvallisuuteen liittyvää varautumista. Turvallisuuskomitean tehtävistä ja toiminta periaatteista on säädetty valtioneuvoston asetuksessa Turvallisuuskomiteasta (77/2013). (Turvallisuuskomitea 2022.)

Termistöä on avattu, jotta lukijalle selviää kirjoittajan käyttämät käsitteet samalla tavalla kuin ne on tarkoitettu.

Turvallisuuskomitean on julkaissut termistön vuonna 2017, jossa määritellään Suomen turvallisuusympäristöön, yhteiskunnan kehittymiseen ja kokonaisturvallisuuteen liittyvää sanastoa. Termistössä tulee huomioida termien yhteydet toisiinsa, joita on avattu seuraavalla prosessikaaviolla:

Kuva 1. Kokonaisturvallisuuden käsitteistöä ja niiden liittyvyys toisiinsa. (Kuva: Turvallisuuskomitea 2017, 15)

Kokonaisturvallisuus. Kokonaisturvallisuus on tavoitetilä, missä yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on turvattu uhkilta. Tämän tilan ylläpitämiseen edellyttää uhkiin varautumista, häiriö- ja poikkeustilojen hallintaa, sekä kyky toipua häiriöistä. (Turvallisuuskomitea 2017, 16)

Yhteiskunnan elintärkeä toiminto. Yhteiskunnan elintärkeitä toiminnot ovat välttämätön yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Näitä toimintoihin kuuluu johtaminen, kansainvälinen toiminta, puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talous, infrastruktuuri, huoltovarmuus, väestön toimintakyky, sekä palvelut ja kansan henkinen kriisikestävyys eli toisin "resilienssi". (Turvallisuuskomitea 2017, 17)

Varautuminen. Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset. (Turvallisuuskomitea 2017, 37)

Valmiussuunnittelu. Valmiussuunnittelu on normaalioloissa tapahtuvaa varautumisen suunnittelua, johon viranomaisilla on velvollisuus valmiuslain (1552/2011) 12 § mukaisesti. Tämä voi tapahtua esimerkiksi valmiussuunnitelmalla. Kaikkea ei kyetä turvaamaan pelkällä suunnittelulla, vaan suunnitelman lisäksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja järjestelyjä toiminnan varmistamiseksi, sekä varautumisen ylläpitämiseksi. (Turvallisuuskomitea 2017, 38)

Valmius. Valmius on varautumisen tuloksena saavutettu tila, jossa kyetään reagoimaan erilaisiin häiriöihin ja uhkiin. (Turvallisuuskomitea 2017, 15)

Häiriötilanne. Häiriötilanne on uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka kontrolli edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä ja viestintää. Häiriötilanne voi olla luonnonaiheuttamaa tai ihmisen aiheuttamaa. Esimerkkinä luonnononnettomuudet tai ihmisen aiheuttama terrorismi. (Turvallisuuskomitea 2017, 60)

Häiriötilanne voi esiintyä poikkeus- tai normaalioloissa, se voi olla alueellinen tai koko valtakunnan laajuinen. (Turvallisuuskomitea 2017, 60)

Vakava häiriötilanne. Vakava muotoinen häiriötilanne on lievempi kuin poikkeusolo, mutta kuitenkin merkittävästi vakavampi kuin perushäiriötilanne. Englannin kielen termillä ”disturbance” viitataan tässä tarkoitettua häiriötilannetta vakavampiin ihmisten aiheuttamiin häiriöihin, esimerkiksi laajoihin väkivaltaisiin mellakoihin. (Turvallisuuskomitea 2017, 60)

Normaaliolot. Normaaliolo on yhteiskunnan pääsääntöinen tila. Normaalioloissa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan turvata ilman, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttöä. Vaikka yhteiskunnan tilassa olisi häiriöitä, kyseessä on normaaliolot. Normaaliolo päättyy, kun valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa toteaa poikkeusolot. Normaalioloissa tapahtuvat uhkat voidaan ennalta ehkäistä tai torjua viranomaisten normaaleilla toimivaltuuksilla ja voimavaroilla, sekä yritysten normaaleilla riskienhallinta keinoin. Normaalioloissa varautuminen ja valmiussuunnittelu luovat pohjaa selviytymiselle häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. (Turvallisuuskomitea 2017, 60)

Poikkeusolot. Poikkeusololla tarkoitetaan valmiuslaissa tarkoitettua yhteiskunnan tilaa, jolloin yhteiskunnassa on häiriöitä laadultaan tai määrältään sen verran, että yhteiskunnan tulee mahdollistaa viranomaisille normaalista poikkeavat toimintavaltuudet. Poikkeusolot toteaa valtioneuvosto yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa. Viranomaisten poikkeavat toimivaltuudet on säädetty valmiuslaissa (1552/2011). Valmiuslain (1552/2011) mukaiset poikkeusolot on esitelty kappaleessa 4.7.

Poikkeusolon voi siis aiheuttaa useat eri häiriöt, jotka vaativat erilaista reagointia. Valmiuslain toisen luvun 6 § mukaisesti poikkeusoloissa on todettava miltä osin valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia voidaan soveltaa ja toimivaltuuksien alueellinen soveltamisala, jos niitä ei saateta sovellettaviksi koko valtakunnan alueella. (Turvallisuuskomitea 2017, 61)

5.2 Maakuntajoukot

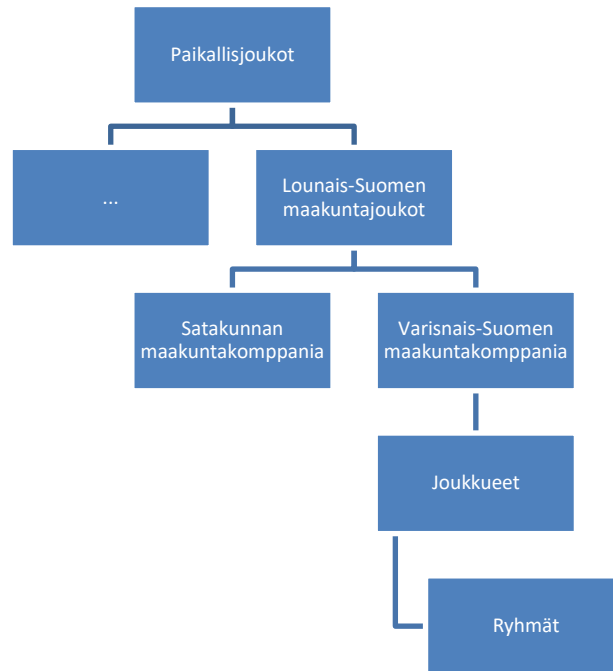
Maavoimien tehtäviä on maa-alueen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen, kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen, sekä osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan (Laki puolustusvoimista 2007/551, 1 luku 2 §). Puolustaminen ja joukkojen koko perustuu asevelvollisuuteen ja sitä kautta syntyneeseen suureen reserviin. Joukot jaottuu operatiivisiin-, alueellisiin- ja paikallisjoukkoihin. Tässä opinnäytetyössä keskitytään viranomaisyhteistyöhön ja paikallispuolustukseen. Maavoimien mukaan paikallisjoukkoihin kuuluvat maakuntajoukot toimivat omalla alueellaan ja niiden tehtäviin kuuluu joukkojen perustaminen, alueiden valvonta, tärkeiden kohteiden suojaaminen, erilaiset taistelutehtävät, muiden joukkojen tukeminen, sekä huolto ja muiden viranomaisten tukeminen. (Maavoimat, Paikallispuolustusharjoitukset 2023 ja Maavoimat 2022.)

Paikallisjoukot kattavat koko Suomen ja koostuvat pääsääntöisesti maakuntien paikallispataljounista, jotka koostuvat useista maakuntakomppanioista. Esimerkiksi Lounais-Suomessa on Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntakomppaniat. Paikallisjoukkojen tehokkuus perustuu kattavaan paikallistuntemukseen ja aktiiviseen reserviläistoimintaan. Osa varusmiespalveluksen suorittaneista sotilaspoliiseista sijoitetaan suoraan paikallisjoukkoihin. (Puolustusvoimat 2022)

Maakuntakomppanioiden vahvuus on noin 5 000 sotilasta. Koulutus perustuu vapaaehtoisuuteen ja reserviläisen aktiivisuuteen. Maakuntajoukoissa toimivat henkilöt ovat kirjoittaneet sitoumuksen Puolustusvoimille Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 28 §:n mukaisesti. Poikkeusoloissa maakuntakomppaniat puolustavat niille käskettyä maantieteellistä aluetta osana paikallisjoukkoja. Normaalioloissa maakuntakomppanioita voidaan hyödyntää puolustusvoimien virka-aputehtävissä taikka puolustusvalmiutta vahvistavissa tehtävissä. (Puolustusvoimat 2022)

5.2.1 Varsinais-Suomen maakuntakomppania

Varsinais-Suomen alueella toimii sen oma maakuntakomppania, mihin alueella asuvat reserviläiset voivat hakeutua. Maakuntakomppania muodostuu joukkueista. Varsinais-Suomen maakuntakomppanian osaaminen koostuu varusmiespalveluksen-, reservin- ja siviiliammattien koulutuksesta sekä kokemuksesta. (Puolustusvoimat 2022)

Kuva 2. Karkea kuvaus organisaatio Paikallisjoukkojen rakenteesta. (Kuva: Oskari Kovanen)

Varsinais-Suomen maakuntakomppania harjoittelee vuosittain 3–5 viikonloppuna vapaaehtoisina harjoituksina tai Maanpuolustusyhdistyksen (MPK) kursseilla. Reserviläiset voivat myös näiden lisäksi itse harjoitella muilla MPK:n kursseilla. Harjoituksien aihepiireinä ovat kohteiden suojaaminen, jalkaväkitaistelu ja muille viranomaisille annettava virka-apu. Varsinais-Suomen maakuntakomppanian henkilöstöä harjoitetaan noin joka toinen vuosi Puolustusvoimien toimesta. Omaehtoiselle harjoittelulla yksikössä on myös oma roolinsa. Omaehtoinen esimerkiksi ammunnan-, voimankäytön- ja taistelutekniikan harjoittaminen antaa joukon yksilöille mahdollisuuden parantaa omaa perehtyneisyyttään ja ammattitaitoaan. (Puolustusvoimat 2022)

5.3 Lounais-Suomen poliisilaitos

Lounais-Suomen poliisilaitos koostuu kahdesta maakunnasta: Satakunnasta ja Varsinais-Suomesta. Lounais-Suomen poliisi on aloittanut toimintansa vuonna 2014. Lounais-Suomen poliisilaitos on maan toiseksi suurin poliisilaitos ja sen vastuualueella asuu noin 696 000 asukasta. (Lounais-Suomen poliisi 2022)

Pääpoliisiasema sijaitsee Turussa (kuva 3). Varsinais-Suomen alueella on pääpoliisiaseman lisäksi Uudenkaupungin, Loimaan, Raision, Paraisten, Kemiön ja Salon poliisiasemat.

Kuva 3. Lounais-Suomen poliisilaitos (Kuva: Lounais-Suomen poliisi 2022)

5.4 Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2021

Valtioneuvoston antama sisäisen turvallisuuden selonteko tarkastelee Suomen sisäistä turvallisuutta vuoteen 2030 saakka. Selonteossa kuvaillaan sisäisen turvallisuuden nykytilaa ja siihen vaikuttavia muutosvoimia. Selonteon luo perustan turvallisuuskäsitykselle, jossa on huomioitu kansallisia muutos ilmiöitä ja globaaleita haasteita. Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan yhteiskunnallisia ominaisuuksia, joiden avulla kansalaiset voivat nauttia oikeusjärjestelmän oikeuksista ja vapauksista ilman pelkoa ja turvattomuuden tunnetta. Sisäisen turvallisuuden politiikka perustuu ensisijaisesti ennalta ehkäisyyn ja edellyttää riittäviä resursseja, sekä toimivaa moniviranomaisyhteistyötä. (Valtioneuvosto 2021, 7–8.)

Selonteon mukaan turvallisuusviranomaisten tehtävät ovat viimeisen viiden vuoden aikana pysyvästi monimutkaistuneet ja laajentuneet. Resurssien vähäisyys pakottaa viranomaiset priorisointiin ja yhteistyöhön. Selonteossa kerrotaan suomalaisen viranomaisyhteistyön olevan kansallisesti hyvällä tasolla, jonka keskeisimpiä vahvuuksia on hätäkeskustietojärjestelmä, sekä yhteiskäytössä oleva viranomaisverkko eli VIRVE. PTR-yhteistyö (poliisi – tulli - rajavartiolaitos) on toimivaa ja tiivis

yhteistyö sisäisen turvallisuuden viranomaisilla ja Puolustusvoimilta saatavissa virka-aputehtävissä on tärkeässä roolissa tukemassa turvallisuutta normaalioloissa. (Valtioneuvosto 2021, 23.)

Turvallisuuteen vaikuttaa useat globaalit ilmiöt. Tässä opinnäytetyössä keskityn niistä vain osaan. Suurvaltojen keskinäisten suhteiden ailahtelut, nopeat muutokset ja sitoutuminen sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään vaikuttavat myös Suomen ja Euroopan lähialueiden turvallisuuteen. Nämä muutokset ovatkin kiihtyneet perustavanlaatuisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaaan ja Suomen NATO-hakemus keskustelun myötä. (Valtioneuvosto 2021, 31.)

Sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvat vakavat ja laajat häiriöt saattavat selonteon mukaan yleistyä. Häiriöt voivat olla inhimillisiä, taloudellisia tai ympäristöön kohdistuvia vahinkoja. Sisäisen turvallisuuden näkökulmasta häiriöt voivat olla ihmisen tai luonnon aiheuttama merellinen tai alueellinen suuronnettomuus, isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä, laajamittainen maahantulo, vaikuttaminen kriittiseen infrastruktuuriin ja terroristinen isku. Hybridivaikuttaminen on myös lisääntynyt ja sen keinovalikoima laajentunut. Sotilaallisen voimankäytön uhka ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat myös sisäiseen turvallisuuteen. Sotilaallisten uhkien ennakkovaroitusten lyhentymisen ja niiden ennakoimattomuus edellyttää sisäisen turvallisuuden viranomaisten johtamisjärjestelmän, päätöksentekokyvyn ja valmiuden tason toimivuutta. (Valtioneuvosto 2021, 34–37.)

5.5 Valtioneuvoston puolustusselonteko 2021

Valtioneuvoston puolustusselonteon mukaan Suomeen kohdistuva vahingollisessa mielessä tapahtuva vaikuttaminen on lisääntynyt ja sen keinovalikoima on laaja. Puolustus selonteon mukaan Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Varautuminen tapahtuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa osana kehittyvää kokonaisturvallisuuden mallia. Selonteon mukaan tätä yhteistyötä on edelleen kehitettävä. Puolustusvoimien toiminnallinen jako on myös uudistunut. Sodan ajan joukot jaetaan operatiivisiin- ja paikallisjoukkoihin. Paikallisjoukoilla ylläpidetään valtakunnallista reagointikykyä, turvataan tärkeitä yhteiskunnallisia toimintoja ja mahdollistetaan operatiivisten joukkojen tehokas käyttö. (Valtioneuvosto 2021, 8.)

Selonteossa tarkastellaan toimintaympäristön kehittymistä, sekä arvioidaan kehittämistarpeita keskipitkällä aikavälillä puolustuksen näkökulmasta. Puolustusselonteon ja sen toimeenpanolla tavoitteena on saada Suomen puolustuskyky vastaamaan nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia. Puolustusselonteko ohjaa myös Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa vahvistamaan Suomen kansainvälistä asemaa, turvaamaan valtion itsenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta, vahvistamaan Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia, sekä ylläpitämään yhteiskunnan toimintavarmuutta. (Valtioneuvosto 2021, 12)

Turvallisuustilanne Euroopan ja Suomen lähialueilla on vaikeasti ennakoitavissa ja epävakaa. Kansallisia sääntöpohjaista järjestelmää, kansainvälistä oikeutta ja yhteisesti sovittuja toimintatapoja on osin kyseenalaistettu. Tämä hankaloittaa eritoten pienten valtioiden asemaa. (Valtioneuvosto 2021, 12)

Laaja-alaisella vaikuttamisessa voidaan käyttää sotilaallisia keinoja, sekä niillä uhkaamista voidaan pyrkiä käyttämään ylittämättä kuitenkaan avoimen konfliktin kynnyksiä. Tällaisessa tilanteessa poikkeusolojen toteaminen vaikeutuu ja puolustajalla on käytössä vain normaaliolojen toimivaltuudet ja resurssit. Viimeaikaisissa konflikteissa on havaittavissa edellä mainittuja periaatteita ja toimintatapoja. (Valtioneuvosto 2021, 17)

Selonteon mukaan kaikkia toimintaympäristöjä on pystyttävä valvomaan ja niissä on oltava valmiina käynnistämään puolustuksen edellyttämät toimenpiteet. Tämän toteutumisen edellytyksenä ovat koko yhteiskunnan varautuminen, toimeenpanoa tukeva lainsäädäntö ja tilanteenmukainen kansainvälinen yhteistyö. (Valtioneuvosto 2021, 18)

Selonteon mukaan valtakunnallisen puolustuksen ylläpitäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Toimijoiden resurssointi ja suorituskyky varmistetaan erilaisilla sopimuksilla, kuten kumppanuus-, aie- ja turvallisuussopimuksilla, sekä yhteistyötä harjoittelemalla.

Selonteossa myös tarkastellaan ja selvitetään, miten maanpuolustusta on kokonaisuutena kehitettävä suhteessa toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Puolustushallinto varautuu selonteon mukaan laaja-alaiseen vaikuttamiseen muiden toimijoiden kanssa, osana kokonaisturvallisuuden mallia. Laaja-alaisen vaikuttamiseen vastaaminen edellyttää hallintoalan ennakointia, varautumista ja julkishallinnon kattavaa yhteistyötä yksityisten toimijoiden kanssa. Selonteon mukaan viranomaisyhteistyötä, toimivaltuuksia, kyberpuolustusta, strategista viestintää ja informaatiopuolustusta on vielä kehitettävä, jotta laaja-alaiseen vaikuttamiseen voitaisiin vastata.

Selonteossa on lisäksi mainittu virka-aputehtävien muuttuminen vaativimmiksi ja aikakriittisemmiksi, mikä myös vaatii viranomaisyhteistyön sekä lainsäädännön päivittämistä. Tästä hyvä esimerkki on vuonna 2022 päivitettävä Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta hallituksen esityksen HE 80/2022 vp mukaisesti (Eduskunta 2022). Puolustusvoimat tukee muita toimijoita virka-apupyynnöiden ja yhteistyösopimusten mukaisesti. (Valtioneuvosto 2021, 26–27.)

Selonteossa kerrotaan, että laaja-alaisen vaikuttamisen torjunnan tärkeimpiä ominaisuuksia on kaikkien toimijoiden kyky vastata lainsäädännöllisistä tehtävistään kokonaisturvallisuusperiaatteiden mukaisesti. Sen edellytyksenä on tiivis viranomaisyhteistyö, laaja tilannekuva ja yhteen sopeutuva johtamisrakenne. Puolustusjärjestelmän on kyettävä vastaamaan sotilaallisiin uhkiin osana

laaja-alaista vaikuttamisen torjumista ja muodostamaan pidäkkeitä puolustuskykyä heikentäviä vaikuttamiskeinoja vastaan. Puolustusvoimien sodanajan joukot niiden käyttöperiaatteiden mukaan operatiivisiin joukkoihin ja paikallisjoukkoihin. Paikallisjoukkojen tarkoituksena on luoda koko maan kattava maanpuolustus, turvata yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja mahdollistaa operatiivisten joukkojen tehokas käyttö. (Valtioneuvosto 2021, 29.)

Paikallisjoukot muodostavat siis valtakunnallisen verkoston, jonka tehtävä on kyky monipuolisen ja vaativan virka-avun antamiseen osana viranomaisyhteistyötä. Paikallisjoukoissa pyritään hyödyntämään entistä paremmin reserviläisten paikallistuntemusta ja siviilissä hankittua osaamista. Muutoksen myötä paikallisjoukkoihin on sijoitettu enemmän resursseja, jotta paikallisjoukkoja voidaan hyödyntää myös nopeasti kehittyvissä tilanteissa osana taistelutehtäviä. Paikallispuolustuksen joukko-reservillä mahdollistetaan maanpuolustuksen kyky pitkäkestoiseen sodankäyntiin koko valtakunnan alueella. Paikallispuolustusharjoituksen ovat selonteon mukaan keskeisessä asemassa viranomaisyhteistyön kehittämisessä, sekä harjoittelussa. Harjoituksia pyritään kehittämään vastaamaan alueellisia erityispiirteitä ja paikallispuolustuksen laajenevaa tehtäväkenttää. (Valtioneuvosto 2021, 35.)

Varautumisen näkökulmasta sotilaallisen huoltovarmuuden turvaaminen edellyttää, että sotilaallinen varautuminen sekä siviiliyhteiskunnan normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautuminen yhteensovitetaan yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen ja yhteistyötä muiden huoltovarmuustoimijoiden kanssa tiivistetään. (Valtioneuvosto 2021, 48.)

5.6 Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksessa 2022

Vuonna 2022 on tapahtunut merkittävä muutos Suomen ja myös Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä Venäjän hyökättyä Ukraina. Valtioneuvoston ajankohtaiselonteossa eduskunnalle arvioidaan toiminta- ja turvallisuusympäristön muutosta ja sen myötä muuttuneen turvallisuustilanteen vaikutuksia kriisinsietokykyyn, huoltovarmuuteen, sisäiseen turvallisuuteen, kyberturvallisuuteen, hybrdivaikuttamiseen, talouteen ja kriittiseen infrastruktuuriin. (Valtioneuvosto 2022, 8)

Venäjä käynnisti helmikuussa 2022 suoran sotilaallisen hyökkäyksen Ukraina. Venäjän hyökkäys loukkaa räikeästi kansainvälistä oikeutta ja hyökkäys rikkoo myös Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjaa, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyjin Helsingin päätösasiakirjaa ja Pariisin peruskirjaa sekä Budapestin asiakirjaa vuodelta 1994. (Valtioneuvosto 2022, 9)

Selonteon mukaan puolustusyhteistyön kehittämistä jatketaan valtioneuvoston puolustuselonteon linjausten mukaisesti. Puolustusyhteistyön yhtenä tavoitteena selonteon mukaan on kehittää yhteistoimintakykyä Suomen keskeisimpien kumppanien kanssa niin normaaliolojen, normaaliolojen

häiriötilanteiden kuin poikkeusolojenkin varalle. Yhteistoimintakyky vahvistaisi Suomen turvallisuutta ja loisi edellytykset toimien koordinoinnille ja yhteensovittamiselle erikseen niin päätettäessä. Tämä parantaisi myös selonteon mukaan sotilaallista huoltovarmuutta. (Valtioneuvosto 2022, 9)

Yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittisen infrastruktuurin haavoittuvuuksiin liittyvät riskit ja uhat ovat kasvaneet turvallisuusympäristössä viime aikoina tapahtuneiden muutosten ja kehityksen myötä. Kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan perusrakenteita, palveluja ja niihin liittyviä toimintoja, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Kriittiset järjestelmät ja palvelut ovat yhä useammin yksityisen sektorin tuottamia, rajat ylittäviä ja keskinäisriippuvaisia. Kriittisen infrastruktuurin esimerkkeinä Nord Stream -kaasuputki tai yleisemmin esimerkiksi ydinvoimalat. (Valtioneuvosto 2022, 46.)

5.7 Puolustusvoimien antaman virka-avun nykytila ja kehittäminen 2017

Puolustusvoimien antaman virka-avun nykytila ja kehittäminen on puolustusvoimien tekemän selvityksen raportti vuodelta 2017. Selvitys perustuu eri toiminnantasoilla käytyihin keskusteluihin ja tehtyyn selvitystyöhön. Raportissa on muun muassa esitetty virka-avun vahvuuksia ja heikkouksia normaalioloissa. Selvitys on laaja, joten nostan esille vain tämän opinnäytetyön kannalta keskeisiä asioita. (Puolustusministeriö 2017, 1)

Valtakunnallisen ja alueellisen tason valmiussuunnittelua ja harjoittelun kerrottiin raportissa luovan hyvän pohjan monipuoliselle sekä toimivalle viranomaisyhteistyölle. (Puolustusministeriö 2017, 32)

Maakuntajoukkojen hyödynnettävyyttä on myös tarkasteltu kyseisessä raportissa. Raportin mukaan maakuntajoukot ovat puolustusvoimien sodanajan joukko, jotka ovat olleet mukana virka-aputehtävissä. Maakuntajoukkojen käyttöön ei ole raportin mukaan kuitenkaan muodostunut selkeää käytäntöä. Raportin haastatteluissa esitettiin, että puolustusvoimien tulisi tarkastella tarkemmin maakuntakomppanioiden käyttöä virka-aputehtävissä tilanne- ja tehtäväkohtaisesti. (Puolustusministeriö 2017, 30)

Raportissa tarkastellaan virka-avun kehittämisen tarpeita liittyen normaalioloissa tapahtuvaan valmiuden säätelyyn. Raportissa oltiin huolissaan viranomaisten ohuista suunnitteluresursseista ja pohdiskeltiin toimijoiden mahdollisuuksia varautua tilanteisiin, mikäli puolustusvoimat eivät voisi tarjota virka-apuaan nykyisessä laajuudessaan. Laajuudella tässä yhteydessä tarkoitettiin henkilö ja materiaali resursseja. (Puolustusministeriö 2017, 32–33)

Raportin mukaan mahdollisissa ”harmaan vaiheen” tilanteissa on voi käydä niin, että virka-aputehtävä muuttuu lennosta maanpuolustustehtäväksi. Tämän onnistuminen vaatisi toimivaa ja selkeää päätöksentekojärjestelmää. (Puolustusministeriö 2017, 33)

Lisäksi raportissa oltiin huolissaan normaaliolojen toimivalta kysymyksestä: *Tilanteissa, joissa valmiutta tehostetaan normaaliolojen valtuuksien puitteissa, on kuviteltavissa tapauksia, joissa aiheutuu hallinnollisia ”mutkia”. Voidaan esimerkiksi ajatella, että puolustusvoimat joutuu kehottamaan poliisia pyytämään siltä virka-apua esimerkiksi jonkin yhteiskunnan infrastruktuurin ja maanpuolustustehtävän kannalta haavoittuvan alueen suojaamiseksi voidakseen toteuttaa sen normaaliolojen lainsäädännön puitteissa.* (Puolustusministeriö 2017, 33–34)

Raportin johtopäätöksenä todettiin, ettei valmiuslainsäädännön katsota toimivan käyttökelpoisena kriisejä ennalta estävänä järjestelmänä, vaan sen tulevan voimaan vasta myöhemmin kriisin syvennyessä aseelliseen hyökkäykseen verrattavassa poikkeustilanteessa valtionjohdon päätöksestä. Täten normaaliolojen häiriötilanteessa toimittaisiin normaaliajan valtuuksien, aluevalvontalain tai maanpuolustustehtävän puitteissa. Aseellinen kriisi voi alkaa normaalitilanteesta suoraan hätävarjeluna ja sitten jatkua maanpuolustustehtävänä. (Puolustusministeriö 2017, 40)

Ongelmaksi selvityksessä todettiin toimivaltuuksien osalta, että käytännössä toimivaltuuksia on vaikea hallita eri tilanteissa ilman perusteellista perehtymistä asiaan. Esimerkkinä annettiin käsite ”so-tilaallinen voimakeino” on määritelty eri tavoilla puolustusvoimista annetussa laissa ja toisaalta laissa puolustusvoimien virka-avusta poliisille sekä aluevalvontalaissa. (Puolustusministeriö 2017, 40)

Laki puolustusvoimien virka-avusta on päivittynyt tämän raportin jälkeen ja sitä tulisi kuitenkin tarkastella uudelleen.

6 TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja analysointi

Tutkimus pysyy luotettavana, mikäli se noudattaa tehtyä opinnäytetyösuunnitelmaa ja suunnitelman pohjalta sille myönnetään tutkimuslupa, ennen haastattelujen suorittamista.

Tutkimuksen laadukkuutta voidaan tavoitella etukäteen sillä, että tehdään hyvät haastattelurungot. Eduksi on myös teemoihin etukäteen syventyminen ja lisäkysymysten pohdinta. Haastattelujen laatua voidaan myös varmistaa huolehtimalla, että teknisten laitteiden välineistö on kunnossa haastatteluiden aikana. Aika ajoin onkin täten myös hyvä varmistaa, että tallennin todella toimii. Laatua parantaa myös haastattelun litterointi niin nopeasti kuin mahdollista. (Hirsjärvi, Hurme 2015, 184–185)

Tutkimuksessa on pyrittävä siihen, että se avaisi tutkittavien käsityksiä ja näkemyksiä heidän näkökulmastaan, niin hyvin kuin mahdollista. Tutkija vaikuttaa saatavaan tietoon tulkinnoillaan sekä käsitteistöllään yrittäessään sovittaa tutkittavien käsityksiä tutkimukseensa. Tutkittavien tulisi olla tästä tietoisia avatessaan näkökulmiaan. (Hirsjärvi, Hurme 2015, 189)

Tutkimuksessa haastatteluja suoritettiin osittain sähköpostin kautta. Sähköposteissa on käytetty työ sähköposteja, jotka ovat poliisilla ja puolustusvoimilla henkilökohtaisia, sekä ovat salasanan takana, joten haastattelut ovat mielestäni pysyneet luotettavina.

Tutkimuksen luotettavuutta miettiessä tulee ottaa huomioon, että haastateltavia on vain muutama, jolloin saatu tieto jää todennäköisesti kapeammaksi, kuin mitä se todellisuudessa on. Tutkijan kokemattomuus ja laaja lainsäädäntö antaa myös virheen mahdollisuutta väärille tulkinnoille, joita on kuitenkin pyritty välttämään vertailemalla aikaisempia tutkimuksia.

Reserviläisten osalta puolustusvoimilta on otettu yhteyttä Varsinais-Suomen maakuntakomppanian johtajaan, joka on välittänyt haastattelupyynnöt maakuntakomppanian henkilöstölle. Maakuntakomppaniasta yksi henkilö vastasi sähköposti haastatteluun, jonka takia reserviläisten näkökulma jäi hieman suppeammaksi.

6.2 Tutkimuslupa-anomus ja haastattelut

Tätä opinnäytetyötä varten haettiin tutkimuslupaa poliisiammattikorkeakoululta, koska tutkimuksessa haastateltiin Lounais-Suomen poliisin henkilöstöä. Tutkimuslupa haettiin myös puolustusvoimilta, koska tutkija ei ole työ-, eikä virkasuhteessa puolustusvoimiin ja työssä haastateltiin puolustusvoimien henkilöstöä.

Henkilökohtaisesti tapahtuneet haastattelut olivat kestoaltaan 15-25min.

Tämän opinnäytesuunnitelman luvussa 3 on kerrottu tutkimuksen toteuttamisesta ja eettisyydestä. Tutkimuksessa ei tulla käsittelemään salassa pidettävää materiaalia. Työssä käytetyt lähteet ovat julkisia. Teemahaastattelut ovat välttämättömiä uuden tiedon keräämiseksi, sillä tutkittavana olevista aihealueista ei ole käsiteltävältä alueelta aikaisempaa tutkimustietoa.

Tutkimus perustuu aikaisempaan vastaavaan tutkimukseen ja tarkoituksena on luoda myös vertailu materiaalia. Aihealueesta olemassa oleva kirjallisuus ei yksinään riitä tutkimusaineistoksi ja tutkittujen asioiden kuvaamiseksi.

Opinnäytetyönsuunnitelmassa olleisiin haastattelulomakkeisiin tarkentui ennen haastatteluja lisää tarkentavia kysymyksiä, jotta sähköposti haastatteluista saataisiin mahdollisimman kattavia.

Edustajille suunniteltujen teemahaastatteluiden kysymysrungot esitetään tämän asiakirjan liitteissä 2, 3 ja 4, sekä saatekirje liitteessä 1

7 HAASTATTELUT JA NIIDEN TULOKSET

Luvun 3 kappaleessa 3.4 on esitelty tässä opinnäytetyössä haastateltavia ja kerrottu niiden toteuttamisesta. Haastattelut tapahtuivat marras-joulukuun 2022 ja tammikuun 2023 aikana. Haastatteluiden tavoitteena oli hankkia sellaista tietoa mitä ei ole saatavissa kirjallisuudesta ja vastata tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Seuraavaksi esittelen haastatteluissa saatuja vastauksia, jotka jaettu kappaleisiin kysymyksien perusteella.

7.1 Maakuntajoukot poliisitoiminnassa normaalioloissa

Maakuntajoukkojen hyödyntämistä normaalioloissa verrattiin puolustusvoimien varusmiehistä muodostuvaan virka-apu osastoon. Erona kuitenkin, että varusmiehet ovat asepalveluksessa, eikä heitä tarvitse erikseen kutsua kertausharjoituksiin. Haastatteluissa nostettiin esille myös kokemattomuus maakuntajoukkojen käytöstä. Kun maakuntakomppania ei ole vielä koottu, on käytettävissä varusmiesten muodostama virka-apuosasto. Päätöksenteon näkökulmasta maavoimien esikunta on kuitenkin se päättävä elin, joka osoittaa poliisille virka-apua antavan osaston.

Poliisihan ei ratkaise sitä, että kuka siellä puolustusvoimissa menee sitä virka-apua antamaan ja sen takia ... Me ei varmaan olla koskaan käytetty virka-apu tehtävissä maakuntakomppaniaa ja siis virka-apuna koskaan. Nyt tän uuden lain myötä se olisi mahdollista mutta sekin on sitten siinä tapauksessa, että PV:n maavoimien esikunta osoittaa sen antavaksi yksiköksi meille. – Haastateltava A

Haastatteluissa esille tulleet tehtävät vastasivat pitkälti lakiin puolustusvoimien antamasta virkaavusta poliisille (342/2022) tilanteissa, jolloin poliisin omat vahvuudet ovat riittämättömät. Poliisin näkökulmasta nähtiin myös lisää potentiaalisia tehtäviä maakuntajoukoille.

Normaalioloissa MAAKK-joukkoja voidaan hyödyntää esimerkiksi alueen eristämässä, tukena henkilön kiinniotossa ja muissa poliisin tehtävissä, joihin esimerkiksi poliisin omat resurssit eivät riitä (edellyttää tietysti, että toimivaltaa on käytössä). – Haastateltava D

Näkisin että koulutettuja, varusteltuja, ryhmänä toimimaan kykeneviä reserviläisiä voitaisiin käyttää kinkkisemmissäkin tehtävissä, kun näitä meidän ihan normaaleja kolmannen sektorin toimijoita. Hankalien ihmisten etsimisessä, vaarallisten paikkojen eristämässä, erilaisessa tiedustelutoiminnassa, havaintojen tekemisessä voisoin harkita sellaista, että pistää tähystyspisteen johonkin tai kulunvalvontaan niin en usko, että olisi estettä käyttää, jos perehdytään. – Haastateltava B

Yhteenvetona jokaisesta toimijalta nostettiin esille tehtävät, jotka ovat riskittömiä ja eivät lähtökohtaisesti vaadi voimakeinojen käyttöä.

Normaaliolosuhteissa siihen ollaan nyt törmätty pari kertaa siihen, ettei lainsäädäntöä anna mahdollisuutta juurikaan tämmöisiin voimankäyttötilanteisiin, joissa ei voi käyttää reserviläisiä eikä varusmiehiä. – Haastateltava C

Näiden tehtävien pitäisi olla luonteeltaan sellaisia, ettei niistä aiheudu reserviläisille merkittävää terveyteen tai henkeen kohdistuvaa vaaraa. – Haastateltava F

7.2 Poikkeusoloissa

Vastauksista nousi esille poikkeusolojen tilannekohtaisuus. Poikkeusolojen tehtäväkuvat nähtiin osittain hyvin samanlaisina poliisi ja maakuntajoukkojen kesken sota-ajan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjinä. Vastauksista pohdittiin tehtävien näkemistä enemmänkin yhteisoperaatioina ja virka-avun voivan olevan molemmin puoleista, riippuen toimivaltaisesta viranomaisesta. Virka-avun suhteen normaalioloihin verrattuna poikkeusolojen tehtäväkentän kuitenkin koettiin laajentuvan merkittävästi lisääntyneiden toimivaltuuksien osalta.

Voimankäyttöä (ml. aseellista) vaativat tehtävät edellisten lisäksi. Esim. vaarallisen henkilön etsintä ja kiinniotto, vaarallisten kohteiden haltuunotto, tarkastus ja eristys, alueen kohteen vartiointi ja eristys, joukkojen hallinta mielenosoituksissa. – Haastateltava F

Vieraan vallan erikoisjoukkojen vastainen toiminta nähtiin tehtäväksi, jossa maakuntajoukkojen kanssa toimittaisiin osittain yhdessä. Poliisi ei ole sotaa käyvä viranomainen, mutta poliisin velvollisuus on puuttua turvata yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Poliisi on kuitenkin aluevalvontaviranomainen ja poliisin on ilmoitettava sotilas- tai rajavartioviranomaiselle aluerikkomuksesta ja alueloukkauksesta taikka aluerikkomuksen tai alueloukkauksen uhasta, sekä ryhdyttävä käytettävissä olevin keinoin toimenpiteisiin aluerikkomuksen ja alueloukkauksen estämiseksi. (Aluevalvontalaki 755/2000)

Jos joku vihollisen erikoisjoukko on tänne sisäalueelle, siis jos Varsinais-Suomessa ei ole rintamaa, todennäköisesti ne on tänne tullut tekemään pahojaan. Totta kai se vaarantaa myöskin yleistä järjestystä ja turvallisuutta, jolloin se toki myöskin meille (poliisi) kuuluu sen joukon torjunta, vaikka lähtökohtaisesti, jos se tiedetään vihollisen sotajoukoksi, se on puolustusvoimien tehtävä ja puolustusvoimat käyttää siihen todennäköisesti maakuntajoukkoja... Meidän tehtävä on yrittää estää, ettei ne pääse aiheuttamaan enempää pahaa ... Kansainväliset sopimukset on lähtee hyvin pitkälle siitä,

*että poliisi tekee ihan poliisitehtäviä sota aikanakin, että me ei olla tavallaan sotaa käyvä viranomai-
nen, mutta esimerkiksi tää Ukrainan homma nyt on osoittanut sen että kyllähän me käytännössä
ollaan hyvin pitkälle sitä täällä sisämaassa. – Haastateltava A*

*Poikkeusoloissa aluevalvonta, kohteen suojaaminen sekä erikoisoperaattoreiden etsintä ja kiin-
niotto poliisin johdossa (koska poliisilla on nykyisin mukaan johtovastuu sisäisestä turvallisuudesta
pl. tilanne, jossa toiminta voidaan todeta olevan aluevalvontalain määrittelemää sotilaallista toimin-
taa. – Haastateltava E*

Poikkeusolojen lainsäädäntö nähtiin myös haastavaksi poliittisen päätöksen teon hitauden vuoksi.
Poikkeusoloihin siirryttäessä valtioneuvoston ja presidentin toimesta, on todettava miltä osin val-
misulain mukaisia toimivaltuuksia voidaan soveltaa ja millä alueilla. (Turvallisuuskomitea 2017, 61)

*Poikkeusoloissa niin itsellä on semmoinen olo, että jos tulee käymään niin, että jostain syystä no-
peasti siirrytään jonkunlaisiin poikkeusoloihin niin sitten vaan tehdään riippumatta siitä, että mikä se
lainsäädännöllinen puoli siinä on, koska todennäköistä on, että yhteiskuntarauha, jos se järkkyy
tosi nopeasti, niin ei meillä mikään lainsäädäntö ehdi toimia niin nopeasti, että me saataisiin nope-
alla aikataululla jotain toimimaan, että voisin kuvitella että se alku on aika hässäkkää siinä. – Haas-
tateltava C*

Huomioitavaa poikkeusoloissa on myös, että maakuntajoukot voivat olla kiinni omissa tehtävissään
ja poliisin resurssit voivat olla myös ohuet. Vaikka poikkeusoloissa poliisin tehtävät eivät juristisesti
juuri muutu, on poliisin priorisoitava tehtäviään.

*Poikkeusolojen suhteen virka-avun antaminen on tilannekohtaista. Poikkeusoloissa tilanne lienee
lähtökohtaisesti se, että yleistilanne on kiristynyt ja vieraan vallan laaja-alainen vaikuttaminen tai
suorat sotilaalliset iskut ovat mahdollisia tai lisääntyneet. Näin ollen maakuntakomppanian joukot
lienevät kiinni omissa taktisissa tehtävissään. – Haastateltava D*

*Poliisin tehtävät joltain osin tulee lisääntymään, mutta perustehtävä ei tule muuttumaan. Poliisi jou-
tuu varmuudella priorisoimaan omia tehtäviään ja miettimään, mitkä on oleellisia tehtäviä poliisitoi-
minnan ja koko yhteiskunnan kannalta ja mitkä on vaan jätettävä vähemmälle huomiolle...todennä-
köistä on se, että tämmöinen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tulee lisäänty-
mään ja sitten taas rikostorjunnan osalta niin mennään semmoiseen kirjaamisenettelyyn, mutta ei
tavallaan aktiivista tutkintaa. Eli me joudutaan pikaisen siirtämään resursseja sieltä tähän yleiseen
järjestykseen turvallisuuden ylläpitämiseen. – Haastateltava C*

7.3 Koulutus

Poliisin ja maakuntajoukkojen yhteinen harjoittelu koostuu pääsääntöisesti paikallispuolustusharjoitusten yhteydessä. Paikallispuolustusharjoitukset voidaan laskea varautumisen toimenpiteiksi, joilla pyritään varmistaa eri viranomaisten toimintaa häiriö ja poikkeustilassa.

Puolustusvoimien ja reservin näkökulmasta Varsinais-Suomen maakuntajoukoille on ollut monipuolista.

Harjoitukset, esimerkiksi paikallispuolustusharjoituksissa on suunniteltu yhdessä poliisin kanssa ja pääosin poliisi on suunnitellut ja johtanut harjoitteet. Jos kyseessä on ollut PV-johtoinen harjoite, niin poliisi on ollut mukana harjoitteen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi eri harjoituksissa on yleensä ollut erilaisia poliisin pitämiä koulutustapahtumia. – Haastateltava E

Alueen eristämiskoulutus, kiinniottoharjoitteita poliisin kanssa, aseellisen voimankäytön peruskurssi, tukemista poliisin valvontapisteillä, valvonta- ja vartiointikoulutusta. Lisäksi koulutusta on annettu alueiden ja tilojen suojaamiseen. – Haastateltava D

Poliisin näkökulmasta on vielä mainittu poliisille tärkeän toiminnon kouluttaminen, eli rikospaikkojen ensitoimet ja niiden suojaaminen. Ensitoimien tunnistamisella ja suojaamisella helpotettaisiin ja nopeutettaisiin poliisin toimintaa. Etenkin poikkeusoloissa se saattaisi olla eduksi resurssien näkökulmasta.

Maakuntakomppanialle tämmöistä rikospaikan ensitoimet koulutusta. Elikkä jos nyt tulee heille sitten jossain vaiheessa tehtävä, että miten suojataan se rikospaikka ulkosalla poliisin teknistä tutkintaa varten ja mitä on ne alustavat puhuttelut, mitä on tärkeitä saada selville siitä ihmisestä, joka on otettu kiinni jostain paikalta. – Haastateltava A

Pienissäkin poikkeuksellisissa häiriöissä missä maakuntajoukkoja saatetaan käyttää, on tämmöiset rikospaikkatutkinnan ensitoimet ... osattaisi tehdä oikeita asioita ja tavallaan niin kun ei tehtäisi välttämättä poliisin työtä, mutta helpotettaisiin sitä, että tietyt asiat olisi kerätty. – Haastateltava C

Haastatteluissa tuotiin esille myös, että viimeisimmässä syksyn paikallispuolustusharjoituksessa poliisi oli aikaisempaa aktiivisemmin mukana.

Puolustusharjoitus mikä viimeksi oli täällä syksyllä, niin se oli ensimmäinen tämmöinen isompi ponnistus, sekä pitkään aikaan ensimmäinen harjoitus, missä poliisi oli aktiivisesti mukana ei pelkästään niin sanotusti tarkkailijana taikka joku semmoinen pöytäpelimalli vaan nimenomaan, että siellä oli ihan peruspoliisi toimintaa peruspoliisi partiolle. – Haastateltava C

Haastattelussa nousi myös esille, että Varsinais-Suomen maakuntajoukoissa toimii myös muutama poliisi. Tämä mahdollistaisi osittain poliisitoiminnan kouluttamisen maakuntajoukon sisällä tai omien harjoitusten ohella.

Maakuntakomppanian näkökulmasta toimivaltuuksien ohjeistus on toiminut harjoituksissa hyvin. Maakuntakomppanian edustajalla oli monipuolisesti kokemusta eri koulutustapahtumista ja hänen kokemuksensa pohjalta esimerkiksi johtosuhteet ovat harjoituksissa toimineet hyvin.

Toimivaltuuksien osalta ohjeet olleet aina hyvin selkeitä. Ne on hyvä kuitenkin aina erikseen ennen jota harjoitusta/tilannetta kerrata... Olen osallistunut harjoituksiin, joissa on poliisin kanssa harjoiteltu seuraavia tehtäviä; kadonnan henkilön etsintä, etsintä ja kiinniotto, liikenteenohjaus, kohteiden haltuunotto ja suojaus... Johtamisen osalta paletti on yleensä mennyt niin, että poliisi antaa tehtävän reserviläisjoukon johtajalle, joka johtaa alijohtajien kautta tehtävän suorittamisen. Hyvin on toiminut. – Haastateltava F

7.4 Ongelmat

Suurimmaksi haasteeksi todettiin puolustusvoimien näkökulmasta toimivaltuuksien riittämättömyys normaalioloissa. Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista haastatteluiden perusteella maakuntajoukkojen osallistumista voimankäyttöä vaativiin tehtäviin. Poliisin näkökulmasta yhdyttiin samaan mieltäpöteeseen kohteensuojaamisen näkökulmasta.

Toimivaltuuksien osalta. Näitä asioita on käsitelty kaikissa niissä harjoitteissa, joissa olen ollut mukana. L-S poliisin johdon kanssa käydyissä keskusteluissa viime syyskuun paikallispuolustusharjoituksen aikana tuli esille tarve keskustella ja laatia ns. sapluuna toimivaltuuksista eri tilanteissa ja eri lakien ollessa voimassa. – Haastateltava E

Keskeiset haasteet liittyvät toimivaltuuksiin. Normaalioloissa ja ennen poikkeustilan julistamista maakuntakomppanian joukoilla ei käytännössä ole toimivaltaa esim. henkilön kiinniottoon tai aseellisen voimakeinojen käyttöön. Näin ollen niin kauan, kun poliisi on toimivaltainen viranomaisena, poliisin pitää olla paikalla ”tuomassa” toimivalta operoiville joukoille. – Haastateltava D

Toi kohteensuojaus pikkaisen sellainen normaaliolosuhteissa, että miten sitä pystytään toteuttamaan? Näkisin tässä olisi ihan selkeä semmoinen aukko, jota kukaan ei ole välttämättä miettinyt kauheasti – Haastateltava C

Normaalioloissa lisäksi nähtiin haasteelliseksi se, ettei maakuntakomppanialta voida pyytää suoraan virka-apua, vaan virka-apu menee maavoimien esikunnan kautta, joka osoittaa virka-apua an-

tavan yksikön. Prosessin tekee ongelmalliseksi etenkin normaali- ja poikkeusolojen välinen ”harmaa aika”, eli ollaan esimerkiksi laaja-alaisen vaikuttamisen alla, mutta poikkeusoloja ei ole vielä julistettu.

Poliisi pyytää puolustusvoimilta virka apua, maavoimien esikunta osoittaa sitten se joukko-osaston, joka sitä meille antaa ja me ei voida valita sitä, että me ollaan sitten maakuntajoukkojen kanssa tekemisissä. – Haastateltava A

Päätöksentekokuvio on säädetty aika määrämuotoiseksi sillä tavalla, että jos poliisi ylipäätään pyytää puolustusvoimilta virka-apua niin kiireellisissä tilanteissa se menee yleensä poliisilaitoksen ja sitten esikunnan päätöksellä, mutta jos on vähänkin aikaa tai tilanne on vähänkin mutkikkaampi, niin silloin se päätöksenteko koneisto menee sitten poliisihallitus-ministeriö akseleille. – Haastateltava B

Koska normaaliolojen häiriötila voi olla pitkä ja hyvin monisäikeinen, näen tämän tietynlaisena haasteena mm. resurssien näkökulmasta...Virka-apu kokonaisuutena on prosessi, joka käy monella taholla ennen kuin päästään toimeenpanovaiheeseen. Tietyllä tavalla myös tämä on haaste, koska prosessi voi viedä aikaa, jota ei välttämättä ole käytössä... Tilanteen huomioiminen on yksi haaste koulutuksessa, koska normaali- ja poikkeusolojen välinen ”harmaa aika” voi olla epäselvä ja pitkä. – Haastateltava D

Merkittävän haasteen maakuntajoukkojen käytettävyydelle luo normaalioloissa myös reserviläisten työssäkäynti. Pitkään kestäneen normaaliolojen keskellä ei ole ollut tarvetta maakuntajoukkojen ja poliisin yhteistoiminnalle, joka luo tilanteen, että kokemus perustuu pitkälti vain harjoitteluun.

Meillähän ei ole hirveästi kokemusta maakuntajoukkojen käytöstä erilaisilla tehtävillä. Osaksi se johtuu siitä, että maakuntajoukkojen kokoaminen kuitenkin kestää hetken aikaa ennen kuin on meillä tuossa palvelemassa. Menee äkkiä vuorokausi, ennen kuin meillä on joukko miehiä tuossa nelirivissä. – Haastateltava B

Normaalioloissa osallistuminen virka-aputehtäviin edellyttää poisjäämistä päivätyöstä. – Haastateltava F

Harjoituksissa opitun kokemuksen myötä tilannekuvan välittyminen kaikille on ollut haasteellista yhteisen viestivälineistön puutteessa.

Puuttuu semmoinen tavallaan yhtenäinen viestivälineistö, millä tilannekuva olisi samanlainen maakuntajoukoille ja poliiseille. Eli siinä on omat haasteensa, se voi joskus olla haaste ihan toimiville

poliisijoukoillekin, mutta siinä harjoituksessa huomasi sen, että viesti saattoi tulla puhelimella maakuntajoukkojen komentopaikalta poliisille, mutta maakuntajoukkojen toimivat joukot siinä samassa paikassa ei välttämättä ollut saanut samaa viestiä. – Haastateltava C

Virve puhelimia saisi olla enemmän käytössä. Mielellään partiotasolle asti. Virve puhelimia on käytetty vain virka-apuharjoituksissa. Niitä on ollut mielestäni aina aika rajallinen määrä. Viestintä ja tilannetietoisuus paranisi, jos niitä olisi enemmän käytössä. Myös Virve puhelimien käytön hallitseminen paranisi, jos niitä useammin pääsisi käyttämään. – Haastateltava F

Viestintä tapahtuu pääsääntöisesti yhteisen tilannejohto-/komentopaikan kautta, jossa toimii molempien viranomaisten edustajia.

Operatiivinen viestintä on todennäköisesti tapahtuu yhteysupseerin kautta, eli silloin kun maakuntajoukkoa komennettuna jollekin poliisin virka-apu tehtävälle niin niin silloin käytännössä meillä täytyy olla siellä "liason officer" siellä meidän tilannepaikalla, jolla on sitten tietysti kontakti siihen omaan joukkoonsa yhteistä viestiä alustaan meillä ei ole. Eikä mun ymmärtääkseni maakuntajoukot ei ole myöskään poliisin virve kalustoa käytössä. Ylipäätään se hoidetaan sillä tavalla, että poliisin tilannejohtopaikalla voisi olla maakuntajoukkojen yhdysupseeri tai aliupseeri, jonka kautta sitten esimerkiksi tehtäväkäsyt menee sille joukolle ja se toteuttaa ne käskyt. – Haastateltava B

Poliisin näkökulmasta nähtiin organisaation sisäinen ongelma poikkeusoloissa, poliisilla ei ole reserviä, muuta kuin eläköitynyt poliisihenkilöstö.

Poliisillahan ei omaa reserviä tällä hetkellä ole elikkä meillä on meillä on ne olleet, jotka on töissä ja sitten meillä on eläkeläisiä. Tavallaan me itse ajatellaan näin, että jos se kriisitilanne se tulee niin ainoa reserviläiset porukkaa mikä meitä on auttaa niin on meidän vanhat eläkeläiset. – Haastateltava A

7.5 Kehittäminen

Haastatteluiden pohjalta esille nousi useita kehittämisen kohteita. Puolustusvoimien näkökulmasta poikkeusolojen harjoittelussa voitaisiin harjoitella tiukempia tilanteita, mitä on harjoiteltu ja normaalioloissa tapahtuvaa harjoittelua tulisi lisätä, sekä selkeyttää johtosuhteita normaalioloissa työskennellessä.

Harjoiteaiheiksi voisi ottaa vieläkin kovempia tilanteita kuin mitä oli syksyn 2022 paikallispuolustus-harjoituksessa, jos se vaan on mahdollista. – Haastateltava E

Yhteistoimintaa tulisi lisätä erityisesti niissä aiheissa, joissa kuvittelemme maakuntakomppanian tukevan poliisia normaaliolojen aikana. Lisäksi harjoituksissa tulisi selkeyttää poliisin ja maakuntakomppanian operoivien joukkojen johtosuhteita erityisesti normaaliolojen aikana. – Haastateltava D

Poliisin näkökulmasta harjoittelua voisi olla lisää ja sitä voisi kohdentaa paremmin. Kaikkea ei tarvitsisi opettaa kaikille vaan kohdentaa osalle maakuntakomppaniasta. Kouluttamista voisi kehittää haastatteluiden perusteella rikospaikkojen ensitoimien osalta ja käyttää poliisinhenkilöstöä esimerkiksi maanpuolustusyhdistyksen vapaaehtoisilla kursseilla. Kiinniotettujen käsittely nähtiin olevan hyvällä tasolla, mutta sitä voisi kehittää ja varautua isompien kiinniotettujen määrän kanssa toimimiseen.

Voisi olla useammin, koska hiki säästää verta ja ainoastaan siis niin tekee kuin harjoittelee. Pelkääntään paperilla ei synny tuloksia. Pitäisi tavallaan teettää tehtäväkohtaisia harjoituksia, joita niitäkään ei välttämättä kokonaiselle maakuntakomppanialle, vaan valikoidulle joukolle, jotta sieltä sitten löytyy osaamista monen näköisiin asioihin. Koko joukon kouluttaminen saattaa tietysti olla aika raskas tie. Jotain asioita, esimerkiksi toimivaltuuksia, kannattaa opettaa kaikille. Luennoida niitä, mutta sitten jotain harjoituksia tietyn asian parissa kaikille ei välttämättä tarvitse, eikä kaikki edes sovellu. – Haastateltava B

Pienissäkin poikkeuksellisissa häiriöissä missä maakuntajoukkoja saatetaan käyttää on tämmöiset rikospaikkatutinnan ensitoimet - osattaisi tehdä oikeita asioita ja tavallaan niin kun ei tehtäisi välttämättä poliisin työtä mutta helpotettaisiin sitä, että tietyt asiat olisi kerätty ja esimerkiksi tämmöisen kiinniotettujen käsittelyssä, niin ne alkaa olla jo maakuntajoukkojen osalta ja puolustusvoimien osalta ihan hyvällä tasolla mutta että se ymmärrys lisääntyisi siitä, että mitä muut pystyy tekemään ja miten se helpottaa meitä. Tavallaan että tässä on miehet, tässä on heidän paperit, tässä on tavara, tää on kirjattu tällä lailla - jos tämmöinen poikkeus olo iskee päälle niin poliisin tilat on aika minimaaliset jos kiinniotettuja tulee parisen sataa, että miten minkälaisia mahdollisuuksia puolustusvoimilla tai jollain varuskunnassa on sitten tavallaan ottaa kiinni ja pitää siellä henkilöitä? – Haastateltava C

Tietysti MPK voi sitten vaikka pyytää poliisilta kouluttajia sinne, niin sitä kautta tulee aktiivisesti koulutettua meidän tarpeiden mukaan. – Haastateltava A

Poliisin näkökulmasta nähtiin myös maakuntajoukkojen potentiaali poliisin reservin täydentämisenä normaalioloissa, mutta tiedostettiin myös sen haasteellisuus.

Voisi olla semmoista synergia etua eli, tavallaan niistä maakuntakomppanioista voitaisiin muodostaa ja etukäteen esimerkiksi valita joku sotapoliisin koulutuksen saanut väki, joka olisi sitten

meidän(poliisin) reservinä, nyt niin kun rauhan aikana. Se on yksi vaihtoehto kehittää sitä toimintaa siihen suuntaan, mutta se tietysti vaatii sitten ihan eri tason päätöksiä. – Haastateltava A

Reserviläisen näkökulmasta nopealla aikataululla kutsumista tulisi kokeilla.

Järjestämällä harjoituksen omaisia virka-aputehtäviä lyhyellä aikajänteellä, jotta voitaisiin koe ponnistaa joukkojen hälytys, perustaminen ja toiminta virka-aputehtävissä. Mielellään viikonloppuna, jotta ei tarvitse olla poissa päivätöistä. – Haastateltava F

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin on saatu vastauksia suorittamalla liitteiden 2, 3 ja 4 mukaisia haastatteluita. Haastatteluita on avattu tarkemmin luvussa 7. Haastatteluiden lisäksi tulee tarkastella aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä ja asetuksia, joita on esitelty luvussa 4. Tämän opinnäytetyön johtopäätöksissä pyritään keskittymään paikallisesti Varsinais-Suomen alueelle, jotta mahdollistetaan alueellinen tarkastelu. Huomioitavaa on kuitenkin, että lainsäädäntö on valtakunnallisesti kuitenkin sama.

Tämän työn tärkein johtopäätös on, että poikkeusoloissa poliisin ja maakuntakomppanioiden tehtäväkentät ovat poikkeusoloissa osakseen hyvin samanlaisia, sekä poliisin reservin puutteessa voitaisiin hyödyntää maakuntajoukkojen vahvuutta ja osaamista. Haastatteluissa tuli lisäksi esille, että Ukrainan sota on osoittanut, että vaikka poliisi ei ole sotaa käyvä viranomainen, voi poliisikin joutua työtehtävien ohessa kohtaamaan sotilaallisista toimintaa sisämaassa.

Haasteen normaaliolojen käytettävyydelle luo rajattu tehtäväkenttä, maakuntajoukkojen omien toimivaltuuksien puute ja virka-apu prosessi. Normaaliolot voivat olla voimassa pitkäänkin, vaikka oltaisiin vieraan valtion laaja-alaisen vaikuttamisen alla.

8.1 Millaisiin tilanteisiin ja käyttötarkoituksiin maakuntajoukkojen voidaan hyödyntää poliisitoiminnassa Varsinais-Suomen alueella normaalioloissa?

Luvussa 4.5 esitellyn lain mukaan maakuntajoukot voivat antaa virka-apua poliisille henkilön etsimiseksi ja kiinniottamiseksi, paikan tai alueen eristämiseksi ja tutkimiseksi, liikenteen ohjaamiseksi, henkilöiden, suuren tapahtuman, yleisötilaisuuden ja omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi. Näissä tehtävissä maakuntajoukoista olisi hyötyä poliisille tilanteissa, joissa esimerkiksi poliisin omat resurssit eivät riitä.

Käytännössä virka-apuun osallistuvalla joukolla ollessa oikeus poliisimiehen ohjauksesta käyttää sellaisia tehtävän suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joihin poliisimies toimivaltansa nojalla valtuuttaa virka-apuosaston ja joita tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina ja tehtävien oltava sellaisia, ettei niistä aiheudu reserviläisille merkittävää terveyteen tai henkeen kohdistuvaa vaaraa.

Oikeusministeriön sivulta löytyvän Raimo Luoman teoksen *Viranomaisten toimivaltuudet häiriötilanteissa* mukaan poliisin ja pelastuslaitoksen toimivaltuudet ovat häiriötilanteissa ratkaisevassa asemassa, että eri sektoreiden viranomaiset kykenevät täyttämään tehtävänsä torjumalla häiriön tai poistamalla uhan. Tämä korostaa toimivan viranomaisyhteistyön, johtamisjärjestelmän ja harjoittelun merkitystä. Täten tilanne voi olla myös toisinpäin, että poliisi antaa puolustusvoimille virka-apua. (Oikeusministeriö; Luoma, 16)

Normaalioloissa maakuntajoukkojen hyödynnettävyys on kuitenkin haasteellista haastatteluiden perusteella, koska ei voida olla varmoja, onko maakuntakomppania virka-apua antava yksikkö, sekä maakuntakomppanian perustaminen kestää jonkin aikaa. Maakuntakomppanian henkilöstö koostuu pääsääntöisesti työssä käyvistä reserviläisistä. Haastatteluissa tuotiin myös esille, että maakuntakomppanian kutsuminen pikaisella aikataululla olisi hyvä koe ponnistaa.

Huomioitavaa on, että Lounais-Suomen alueella ei myöskään ole ollut tilannetta normaalioloissa, jolloin maakuntakomppania olisi ollut koossa. Täten kokemus maakuntakomppanioiden käytettävyydestä jäänyt toistaiseksi vain harjoitusten varaan.

Lisäksi haasteena normaaliolojen käytettävyydelle nähtiin myös rajattu tehtäväkenttä, maakuntajoukkojen omien toimivaltuuksien puute normaalioloissa ja virka-apu prosessi. Normaalioloissa tapahtuva häiriötilanne voi olla voimassa pitkään esimerkiksi oltaessa vieraan valtion laaja-alaisen vaikuttamisen alaisena ilman avointa konfliktia. Todennäköisesti avoimen konfliktin kynnyksellä maakuntajoukot ovat kiinni omissa tehtävissään tukemassa joukkojen perustamista.

Näitä johtopäätöstä tukee toimivaltuuksiin liittyvien vuoden 2017 puolustusministeriön selvitys virka-avusta, jonka mukaan virka-apua voi kaventaa puolustusvoimien henkilöstön sitoutuminen muiden viranomaisten kuten poliisin johtoalueille, joka rajoittaa puolustusvoimien mahdollisuuksia antaa virka-apua normaaliolojen häiriötilanteissa. (Puolustusministeriö 2017, 40)

Edellisen luvun kappaleessa 7.4 nostettiin esille kohteen suojaaminen, joka käytännössä sisältää rakennuksen tarkastamista, sekä vaarallisen henkilön kiinniottamista. Kohteen suojaaminen todennäköisesti vaatii voimakeinojen käyttämistä jossain vaiheessa, joten maakuntajoukot eivät sovellu normaalioloissa käytettäväksi kyseisiin tehtäviin.

Yhteenvedona maakuntajoukkojen käytettävyyden normaalioloissa jäänee siis erittäin marginaaliseksi edellä mainituista syistä. Tätä pitäisi kuitenkin mielestäni vielä kehittää ja toimivaltuuksia selkeyttää entisestään, jotta selviydyttäisiin myös laaja-alaisesta vaikuttamisesta normaaliolojen toimivaltuuksiin. Nostaisinkin esiin kysymyksen, onko normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa, ns. ”harmaassa vaiheessa” avoimen konfliktin kynnyksellä, käytettävissä ammattisotilaita virka-aputehtävissä, vai ovatko ammattisotilaat kiinni omissa tehtävissään? Valtionneuvoston puolustuselontalonkin mukaisesti viranomaisyhteistyötä, toimivaltuuksia, kyberpuolustusta, strategista viestintää ja informaatiopuolustusta on vielä kehitettävä, jotta laaja-alaiseen vaikuttamiseen voitaisiin vastata. (Valtionneuvosto 2021, 26–27)

8.2 Miten maakuntajoukkojen käyttämiseen soveltuvat tilanteet eroavat normaaliolojen aikana verrattuna poikkeusoloihin?

Haastatteluissa todettiin maakuntajoukkojen käyttömahdollisuuksien lisääntyvän poikkeusoloissa lisääntyvien toimivaltuuksien osilta, jolloin maakuntajoukkoja voitaisiin käyttää myös voimankäyttöä vaativissa tehtävissä. Mikä myös olennaisesti muuttuu, että todennäköisesti poikkeusolojen aikana maakuntajoukot on jo perustettu ja toiminnassa omilla tehtävillään. Melkein jokainen haastateltava nosti esiin, että poikkeusolojen aikana maakuntajoukkoja voitaisiin hyödyntää vaarallistenkin ihmisten etsinnässä tai vaarallisten paikkojen eristämisessä, missä voimakeinojen käyttö voi olla todennäköistäkin.

Maakuntajoukkojen tehtävät nähtiin haastatteluissa olevan hyvin samankaltaisia poliisin tehtävien kanssa; järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjinä poikkeusolojen aikana.

Haastatteluissa tuotiin esille myös, että poliisi voisi hyödyntää potentiaalisesti maakuntajoukkoa tai sen osaa esimerkiksi tiedustelutoiminnassa. Maakuntajoukkoihin kuuluva henkilöstö on pääsääntöisesti toimialueeltaan kotoisin ja tuntee alueen maaston sekä väestön. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi tehokkaan alueen- ja henkilötiedustelun.

Yhteenvedona haastatteluista nykylainsäädännöllä ei nähty kohteita maakuntajoukkojen hyödynnettävyydelle rauhan aikana normaalioloissa oikein muuta kuin liikenteenohjaustehtävissä. Sekin vain, jos maavoimien esikunta määrittää maakuntakomppanian virka-apua antavaksi yksiköksi. Poikkeusoloissa maakuntakomppaniamat toimivat omilla tehtävillään, minkä lisäksi maakuntajoukot voivat avustaa poliisia virka-apuna. Tehtäväkenttien ollessa lähellä toisiaan tehtävät voitaisiin nähdä myös yhteisoperaatioina. Pohdittavaksi jää myös, kuinka hyvin virka-apu prosessina toimii poikkeusoloissa.

8.3 Millä tavalla varmistetaan maakuntajoukkojen osaaminen poikkeustilanteessa?

Maakuntajoukkojen ja poliisin yhteistyötä harjoitellaan pääsääntöisesti alueellisilla paikallispuolustusharjoituksilla. Paikallispuolustusharjoitusten kuvauksissa on kuvailtu vallitseva tilannekuva, joka kertoo, tapahtuuko toiminta normaali- vai poikkeusoloissa.

Paikallispuolustusharjoitukset ovat haastatteluiden mukaan suunniteltu osittain yhdessä poliisin kanssa. Näkemyksiä oli haastatteluiden perusteella erilaisia, kuinka paljon poliisi on ollut mukana suunnittelemassa harjoituksia. Mikäli harjoitus on ollut puolustusvoimatjohtoinen harjoite, niin poliisi on haastatteluiden mukaan ollut mukana harjoitteen suunnittelussa ja toteutuksessa. Poliisi on myös pitänyt harjoitusten ohessa erilaisia koulutustapahtumia, joita on muun muassa ollut: alueen eristämiskoulutus, kiinniottoharjoitteita poliisin kanssa, aseellisen voimankäytön peruskurssi, tukemista poliisin valvontapisteillä, valvonta- ja vartiointikoulutusta, sekä koulutusta rikospaikan ensitoimista.

Kerran vuodessa tapahtuvien paikallispuolustusharjoituksissa toisto määrät ja harjoituspäivät jäävät kieltämättä vähäisiksi, eikä oletettavasti kaikki pääse osallistumaan harjoituksiin.

Tutkimuksen haastatteluissa nostettiin esille myös yhteiset tilannejohtopaikat. Molempien organisaatioiden johtorakenteet kohtaavat jollain tasolla samassa tilannejohtopaikassa, oli se sitten tilanekeskus tai komentopaikka. Yhteyshenkilöillä mahdollistetaan viestin välitys eri organisaatioiden välillä, vaikka yhteistä viestintäkalustoa ei olisikaan käytössä. Haastatteluiden ja tutkijan oman kokemuksen kautta VIRVE-kalustoa ei ole aina jakaa maakuntajoukoille, jolloin ajaututaan tilanteeseen, että maakuntajoukot ja poliisi käyttävät eri viestivälineitä.

Viestinnän ongelmat on huomattu myös vuoden 2020 Malisen ja Laineen tutkimuksessa Länsi-Uudellamaalla. Saadun tuloksen mukaan viestiliikenne on todettu ongelmaksi viestintäkaluston puutteen vuoksi. (Malinen, Laine 2020, 23)

8.4 Kuinka paljon poliisi voi vaikuttaa maakuntajoukkojen koulutukseen?

Haastatteluiden perusteella poliisilla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa maakuntajoukkojen koulutukseen. Ongelmaksi muodostunee enemmänkin koulutuksen vähäisyys. Kerran vuodessa järjestettävät paikallispuolustusharjoitukset pakottavat pysymään perusteiden kertaamisessa.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että harjoitukset suunnitellaan yhteistyössä poliisin ja puolustusvoimien kanssa. Koulutusta tapahtuu myös rastikoulutuksilla isompien paikallispuolustusharjoitusten ohessa.

Kehittämiskohteita on avattu kohdassa 8.5, mutta koulutuksen kehittämiseksi haastateltava A esitti, että maanpuolustuskoulutusyhdistys eli MPK, voisi pyytää poliisilta kouluttajia vapaaehtoisin maanpuolustuskursseille. Tutkija itse on osallistunut monelle erilaiselle vapaaehtoiselle maanpuolustuskurssille ja ehdotus kuulostaa omaan korvaan toimivalta. MPK voisi järjestää esimerkiksi viikonlopun mittaisen kurssin, joka keskittyy maakuntajoukkojen ja poliisin yhteistoimintaan. Huomioitavaa kuitenkin on poliisimiehen osallistuminen; tapahtuuko se henkilöstön vapaa-ajalla ilman poliisin varusteita vai työajalla varusteiden kanssa? Kyseisen poliisimiehen tulisi myös olla perehtynyt toimivaltuuksiin eri oloissa ja olla tietoinen, mitä poliisitaktiikasta voidaan opettaa, ja mikä on salassa pidettävää.

8.5 Miten Lounais-Suomen poliisin ja maakuntajoukkojen välistä yhteistoimintaa voitaisiin kehittää tulevaisuudessa Varsinais-Suomen alueella?

Maakuntajoukkojen ja poliisin yhteistoimintaa tulisi haastatteluiden perusteella kehittää erityisesti niissä tilanteissa, missä maakuntajoukkoja käytettäisiin poliisin tukena normaalioloissa. Poliisin näkökulmasta maakuntajoukkojen käytöstä ei ole hirveästi kokemusta johtuen maakuntajoukkojen kokoamiseen kestävästä ajasta huomioiden myös tosiasiallinen seikka, että reserviläiset käyvät todennäköisesti töissä.

Huomioitavaa on myös, että Suomi ei ole ollut normaalioloissa vieraan valtion vaikuttamisesta johtuvasta häiriötilanteesta vuosikymmeniin, eli ”harmaassa vaiheessa” avoimen konfliktin kynnyksellä. Tällöin maakuntajoukot todennäköisesti olisivat jo toiminnassa omalla vastuualueellaan tuke-
massa joukkojen perustamista.

Poliisin näkökulmasta koulutukseen ehdotettiin myös, että maakuntakomppanian osille voitaisiin teettää tehtäväkohtaisia harjoituksia, jotta voitaisiin lisätä joukon monipuolista osaamista. Tämä mahdollistaisi myös, että maakuntakomppania voisi kouluttaa itseään omissa harjoituksissaan myös. Esimerkiksi toimivaltuudet nähtiin tärkeänä kouluttaa kuitenkin kaikille.

Reserviläisten näkökulmasta kehityskohteena lainsäädännön muutos, joka rinnastaisi lyhyellä varoitusajalla tulevat virka-aputehtävät koviin kertausharjoituksiin mikä mahdollistaisi kutsumisen ilman asevelvollisuuslain edellyttämää 3 kuukauden minimiaikaa (AseVL 32:2).

9 POHDINTA

Edellisessä kappaleessa todettiin haastatteluiden perusteella, että Ukrainan sota on osoittanut, että vaikka poliisi ei ole sotaa käyvä viranomainen, voi poliisikin joutua työtehtävien ohessa siihen tilanteeseen sisämaassa. Tämä herättää pohdintaa, että miten se sitten vaikuttaisi poliisiin? Poliisille

todennäköisesti tulee tappiota, mikäli Suomeen kohdistetaan sotilaallista voimaa. Kuka korvaa kaatuneet poliisit? Onko eläkeläiset riittävä resurssi vai tulisiko poliisilaitoksen alueella toimivalla maakuntajoukon osalla, esimerkiksi ryhmällä tai kahdella, olla kyky ja toimivalta suoriutua myös poliisin tehtävistä poikkeusoloissa? Koen tärkeäksi, että asiaa mietittäisiin etukäteen ja asiaan varauduttaisiin, eikä se tilanne tulisi yllätyksenä.

Lainsäädännön näkökulmasta valmiuslain tarkoittamissa poikkeusoloissa vain kohdassa 1 ja 2 puhutaan aseellisesta hyökkäyksestä. Poikkeusolojen määritelmässä on vielä kohdat 3–6. Esimerkkinä valmiuslain 3 § 6 d kohdassa mainitussa veden hyödykkeiden saamisessa on käytetty maakuntakomppaniaa Nokian vesikriisin yhteydessä (Järvi 2012, 26). Aseellisen hyökkäyksen alla maakuntakompaniat todennäköisesti ovat omilla tehtävillään tai yhteistehtävällä poliisin kanssa, mutta muissa kohdissa maakuntajoukkojen hyödynnettävyyttä voitaisiin pohtia mielestäni lisää.

9.1 Itsearviointi

Työ on mielestäni onnistunut melko hyvin, koska sitä varten sain hyvin tietoa haastatteluista ja hyvin materiaalia valtioneuvoston teoksista, joihin oli mielenkiintoista perehtyä. Oma ymmärtämiseni on myös noussut työskentelyn yhteydessä perehtyessäni lakiteksteihin.

Aikaisempaa kirjallisuutta oli jonkin verran ja niihin olisin voinut perehtyä ehkä vieläkin enemmän. Painotin ajankäyttöäni enemmän lakien ja valtioneuvoston teoksiin syventääkseni tietoa varautumisesta ja kokonaisturvallisuudesta, sekä poikkeusolojen ja normaaliolojen eroista. Aihetta säätelevää lainsäädäntöä on paljon ja oli vaikea päättää mitä jättää työn ulkopuolelle.

Termistöstä oli myös hankala päästä perille, kun osassa kirjallisuudessa puhutaan paikallisjoukoista ja maakuntajoukoista.

Haastattelut onnistuivat mielestäni hyvin. Olisin toivonut maakuntajoukoilta yhden haastattelun lisää, mutta työtä oli rajattava johonkin pisteeseen. Erittäin tyytyväinen olen, että sain haastateltua eri virka-asemassa toimivia poliiseja ja täten saatiin laaja kuva poliisin näkökulmasta.

Epäonnistumisena koen aikataulussa pysymisen. En osannut arvioida oikein sähköpostihaastatteluihin menevää vastausaikaa, joka loi tilanteen, etten pystynyt jatkamaan tutkimuksen tekemistä, vaan jouduin odottamaan.

Työssä saatua informaatiota voidaan hyödyntää poliisin, sekä puolustusvoimien kannalta koulutuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Maakuntajoukkoon kuuluvat voivat hyödyntää tutkimusta kasvattaakseen ymmärrystään, miten heitä voidaan käyttää poliisin toimesta ja mitä ongelmia käyttöön liittyy.

9.2 Jatkotutkimus

Idean tähän opinnäytetyöhön sain Aleksin Prosin vastaavasta opinnäytetyöstä Pohjanmaan alueelta. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli alueellisen tarkastelun lisäksi luoda vertailukohde Prosin työlle. Täten jatkotutkimuksena voisi tarkastella muidenkin alueiden tilanteita tai vertailla näitä alueita keskenään ja oppia toisen alueen vahvuuksista sekä heikkouksista.

Toinen vaihtoehto olisi tarkastella puolustusvoimien ammattisotilaiden käytettävyyttä poliisitoiminnassa alueellisesti. Vielä pidemmälle vietyä voisi tarkastella, tulisiko maakuntajoukkojen käytettävyyttä uudistaa normaalioloissa mahdollisten häiriötilanteiden varalta.

Jatkotutkimuksena voitaisiin myös pohtia maakuntajoukkojen hyödynnettävyyttä poliisin reservinä, kuinka se mahdollistettaisiin ja minkälaista valinta- ja koulutusprosessia tulisi käyttää ja onko se ylipäättään mahdollista puolustusvoimien näkökulmasta. Voisiko olla pitkälle vietyä viranomaisyhteistyötä?

Mikä menee hieman aihealueen ohitse, mutta mikä olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde olisi tarkastella poliisin roolia sodan aikana Ukrainassa. Tutkimus olisi erittäin haastava toteuttaa, mutta uskoisin siitä saatavan paljon oppia varautumiseen.

9.3 Lopuksi:

Viranomaisten velvollisuus on varautua erilaisiin uhkiin, vaikkei uhkaa ole vielä koettu. Venäjän hyökkääminen Ukrainaan on nostanut varautumisen merkitystä, vaikka varautuminen pitäisi tapahtua ennen kuin mitään sattuu, eli valtio tasolla tulisi olla valmiudessa. Nostaisin lopuksi sanonnan esiin, joka on mielestäni ajankohtainen ja kuvaa varautumisen merkitystä ja sopii myös samaan kategoriaan haastateltava B:n lausuman kanssa ”hiki säästää verta”:

“It's better to be a warrior in a garden, than a gardener in war”

LÄHTEET

- Eduskunta 2022. Asian käsittelytiedot HE 80/2022 v. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_80+2022.aspx Luettu 23.7.2022
- Haastateltava A 2022: Poliisi. Lounais-Suomen poliisilaitos. 21.12.2022. Henkilökohtaisesti.
- Haastateltava B 2022: Poliisi. Lounais-Suomen poliisilaitos. 21.12.2022. Henkilökohtaisesti.
- Haastateltava C 2023: Poliisi. Lounais-Suomen poliisilaitos. 09.01.2023. Puhelimella.
- Haastateltava D 2022: Upseeri. Lounais-Suomen aluetoimisto. 15.12.2022. Sähköpostilla.
- Haastateltava E 2022: YE-everstiluutnantti EVP, 11.11.2022. Sähköpostilla.
- Haastateltava F 2022: Reserviläinen. 30.11.2022. Sähköpostilla.
- Haikansalo, A. & Korander, T. 2020: Opinnäytetyöohje. Tampere. Poliisiammattikorkeakoulu.
- Hakala, J. T. 2004: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. E-kirja, Gaudeamus.
- Hallituksen esitys 106/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Puolustusvoimien virkaavusta poliisille ja eräksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_106+2021.pdf Luettu 5.2.2023
- Harisalo, R. & Keski-Petäjä, T. & Talkkari A. 2003: Otin kynän kynsihini. Ohjeita tutkimuksen tekijöille. E-kirja, TaY. Hallintotieteiden laitos.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015: Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus
- Intti, Puolustusvoimat 2023: Paikallisjoukot. Puolustusvoimien verkkosivut. Luettavissa: <https://intti.fi/paikallisjoukot>. Luettu 1.2.2023
- Järvi, P. 2012: Operaatiokeskukselle parempi virka-apuvalmius. Laurea-ammattikorkeakoulu. Turvallisuusosaamisen koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45100/jarvi%20pekka.pdf?sequence=1>. Luettu 3.2.2023

Klaus, J. 2020: Puolustusvoimien virka-apu poliisille. Asevelvollisen käyttäminen virka-apuna – lainsäädäntö, vastuut ja varautuminen. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liiketalous. Opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/347411/Klaus_Jari.pdf?sequence=2. Luettu 3.2.2023

Laine, T. & Malinen, A. 2020: Poliisin ja puolustusvoimien välinen virka-apu. Poliisiammattikorkeakoulu. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333028/ON_Malinen_Laine.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 4.2.2023

Lounais-Suomen poliisi 2022. Poliisin verkkosivut. Luettavissa: <https://poliisi.fi/lounais-suomen-poliisilaitos>. Luettu 1.5.2022.

Lounais-Suomen poliisi 2022. Lounais-Suomen poliisin Facebook -sivusto. Luettavissa: <https://www.facebook.com/LSpoliisilaitos/>. Luettu 1.5.2022.

Maavoimat 2022: Maakuntakomppania – paikallispuolustuksen nyrkki. Puolustusvoimien verkkosivut. Luettavissa: <https://maavoimat.fi/tietoa-meista>. Luettu 1.5.2022.

Maavoimat 2022: Maakuntakomppania – paikallispuolustuksen nyrkki. Puolustusvoimien verkkosivut. Luettavissa: <https://maavoimat.fi/-/maakuntakomppania-paikallispuolustuksen-nyrkki>. Luettu 1.5.2022.

Maavoimat 2023: Paikallispuolustusharjoitukset. Puolustusvoimien verkkosivut. Luettavissa: <https://maavoimat.fi/paikallispuolustusharjoitukset>. Luettu 31.1.2023

Nikka, A. 2022: Ukrainan sota sai vapaaehtoisten maanpuolustuskurssien suosion Satakunnassa räjähtämään – Kursseille ryntää nyt kaiken ikäisiä naisia ja miehiä, Satakunnan kansa. Luettavissa: <https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/art-2000008665362.html>. Luettu 8.3.2022.

Oikeusministeriö, Raimo L. 2019: Viranomaisten toimivaltuudet häiriötilanteissa. Luettu 2.1.2023

Poliisi 2022: Poliisin tietojen käyttötutkimustarkoituksessa. Poliisin verkkosivut. Luettavissa: <https://poliisi.fi/tietojen-kaytto-tutkimustarkoituksessa>. Luettu 10.6.2022

Prosi, A. 2022: Maakuntajoukkojen hyödynnettävyys poliisin toiminnassa normaali- ja poikkeusoloissa. Toimintamalli Pohjanmaan poliisilaitoksella. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Puolustusministeriö 2017: Liesinen, K. & Karinen, R. & Lahtinen, K.. Puolustusvoimien antaman virka-avun nykytila ja kehittäminen. Helsinki. Luettavissa: https://www.defmin.fi/files/4005/Puolustusvoimien_antaman_virka-avun_nykytila_ja_kehittaminen.pdf. Luettu 5.2.2023

Puolustusvoimat 2022: Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntakomppaniat. Puolustusvoimien verkkosivut. Luettavissa: <https://intti.fi/varsinais-suomi-ja-satakunta>. Luettu 1.5.2022.

Rantaeskola, Halme, K. & Kortessalmi L. & Lönnroth, K. & Parviainen J. & Saukoniemi, T. & Springare, S. 2014: Poliisilaki – Kommentaari, oppikirjat 23, Suomen Yliopistopaino – Juvenes Print, Tampere 2014

Salonen, K. 2013: Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnallisen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Suomen yliopistopaino – Juvenes Print Oy, Tampere. Luettavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006: KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 15.9.2022

Soininen, M. 1995: Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A: 43, Turku.

Turvallisuuskomitea 2015: Turvallinen Suomi. Turvallisuuskomitean julkaisu. Saarijärvi, Offset. Luettu 22.09.2021.

Turvallisuuskomitea 2017: Kokonaisturvallisuuden sanasto. Helsinki. Luettavissa: https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/Kokonaisturvallisuuden_sanasto.pdf. Luettu: 29.09.2021.

Turvallisuuskomitea 2022: Toiminta ja tehtävät. Turvallisuuskomitean verkkosivut. Luettavissa: <https://turvallisuuskomitea.fi/turvallisuuskomitea/turvallisuuskomitea-toiminta-ja-tehtavat/>. Luettu 24.05.2022.

Valtioneuvosto 2021: Valtioneuvoston puolustusselonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78. Valtioneuvosto, Helsinki. Luettu 22.09.2021.

Valtioneuvosto 2021: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48. Valtioneuvosto, Helsinki. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163149/VN_2021_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 22.09.2021.

Valtioneuvosto 2021: Poikkeusolot ja valtioneuvosto. Valtioneuvoston verkkosivut. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/tietoa-koronaviruksesta/poikkeusolot>. Luettu 22.09.2021.

Valtionneuvosto 2022: Ajankohtaisraportti turvallisuusympäristön muutoksessa. Luettavissa:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_1+2022.pdf

LIITTEET

LIITE 1: SAATEKIRJE HAASTATELTAVILLE

Tervehdys!

Olen opiskelija Poliisiammattikorkeakoulussa ja suoritan AMK opintojani. Opetussuunnitelmaan kuuluu ns. lopputyö eli opinnäytetyö. Aiheenani on käsitellä maakuntajoukkoja poliisitoiminnassa normaali- ja poikkeusoloissa Varsinais-Suomen alueella. Tarkoituksena on selvittää kuinka poliisi voi hyödyntää maakuntajoukkoja, kuinka yhteistyö ja koulutus tapahtuu, sekä normaali- ja poikkeusolojen vaikutukset toimintamahdollisuuksiin. Työssä on myös tarkoitus selvittää mahdollisia kehityskohteita.

Pyydän teitä haastateltavaksi tutkimukseeni. Teidän henkilötietojanne taikka arkaluontoisia tietoja ei käsitellä opinnäytetyössä. Haastatteluissa saatu tieto säilytetään huomioiden tietoturva ja kerätty aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Osallistumalla haastatteluun annat suostumuksen julkaista haastattelulla saatua aineistoa opinnäytetyössä. Vastauksia tullaan käsittelemään anonyymisti.

Poliisihenkilöstön haastattelua varten on haettu tutkimuslupa poliisiammattikorkeakoululta ja puolustusvoimien henkilöstöä varten on tutkimuslupa haettu maavoimien esikunnasta.

Terveisin,

Oskari Kovanen

oskari.kovanen@edu.polamk.fi

Opinnäytetyön ohjaaja:

Ylikomisario Jyrki Lounaskorpi

Ylikonstaapeli Nipa Puolamäki

LIITE 2: HAASTATTELULOMAKE (POLIISI)

1. Miten poliisin tehtävät muuttuvat siirryttäessä poikkeusoloihin?
2. Millaisissa virka-apu tehtävissä poliisi voisi käyttää maakuntajoukkoja toiminnan tukena normaalioloissa? Entä poikkeusoloissa?
  - 2.2 Mitä haasteita näet maakuntajoukkojen käytettävyydessä? Lainsäädännön ja käytännön tasolla?
3. Miten maakuntajoukkojen paikallistuntemusta voidaan hyödyntää poliisin tehtävissä?
4. Minkälaista on Varsinais-Suomen poliisin maakuntajoukoille antama koulutus, joka käsittelee poliisille annettavaa virka-apua?
  - 4.1 Miten toimii poliisin ja maakuntajoukkojen välinen viestintä?
  - 4.2 Miten yksittäinen poliisipartio toimii maakuntajoukkojen kanssa?
5. Tulisiko koulutusta kehittää jotenkin poliisin näkökulmasta?
6. Jotain muuta mitä tulisi ottaa mielestäsi huomioon tutkimuksessa?

LIITE 3: HAASTATTELULOMAKE (PUOLUSTUSVOIMAT)

1. Millaisissa mahdollisissa virka-aputehtävissä maakuntajoukkoja voidaan hyödyntää poliisi toiminnassa normaalioloissa? Entä poikkeusoloissa?

1.2 Mitä haasteita näet maakuntajoukkojen käytettävyydessä virka-avun näkökulmasta? Lainsäädännön ja käytännön tasolla?

2. Minkälaista koulutusta poliisi on antanut Varsinais-Suomen maakuntajoukoille?

3. Minkälaista koulutusta puolustusvoimat on antanut Varsinais-Suomen maakuntajoukoille virka-avun näkökulmasta?

3.3 Miten toimii poliisin ja maakuntajoukkojen välinen viestintä?

3.4 Miten toimii johtosuhteet?

3.5 Miten koulutuksessa huomioidaan normaali- ja poikkeusolojen erot?

4. Miten poliisin antamaa koulutusta ja yhteistyötä voitaisiin kehittää puolustusvoimien näkökulmasta?

5. Jotain muuta mitä tulisi ottaa mielestäsi huomioon tutkimuksessa?

LIITE 4: HAASTATTELULOMAKE (RESERVILÄINEN)

1. Millaisissa tehtävissä koette maakuntajoukkoja voitavan käyttää poliisin tukena yhteiskunnan normaalioloissa? Entä poikkeusoloissa?
  - 1.2 Mitä haasteita näet maakuntajoukkojen käytettävyydessä virka-avun näkökulmasta? Lainsäädännön ja käytännön tasolla?
2. Millaisissa mahdollisissa virka-aputehtävissä koette osaavanne toimia poliisin tukena?
3. Miten Varsinais-Suomen poliisin antama koulutus mielestänne palvelee mahdollisia virka-aputehtäviä, joissa maakuntajoukkoja voitaisiin käyttää poliisin tukena?
4. Miten poliisin antamaa koulutusta ja yhteistyötä poliisin kanssa voitaisiin kehittää?
5. Minkälaista tilannetta olet harjoitellut poliisin kanssa ja kuinka se on toiminut?
  - 5.1 Yleisesti?
  - 5.2 Johtamisen osalta?
  - 5.3 Viestiyhteyksien osalta?
  - 5.4 Toimivaltuuksien osalta?
6. Jotain muuta mitä tulisi ottaa mielestäsi huomioon tutkimuksessa?